

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Simona Ichnovská

**Diskvalifikace člena voleného orgánu
(a jiných osob) v důsledku porušení povinnosti
při výkonu funkce**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lucie Josková Ph.D., LL.M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. března 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 123 414 znaků včetně mezer.

V Praze, dne 3. března 2023

.....

Simona Ichnovská

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Lucii Joskové Ph.D., LL.M. za odborné vedení, pomoc a cenné připomínky při psaní této práce.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení pojmu a účelu	4
1.1 Inspirační zdroj	5
1.2 Povaha odpovědnosti	8
2. Osobní působnost	11
2.1 Stávající a bývalí členové statutárního orgánu.....	11
2.1.1 Bývalí členové statutárního orgánu.....	12
2.2 Členové kontrolního orgánu.....	12
2.2 Zástupci právnické osoby.....	13
2.3 Osoby v obdobném postavení	14
2.4 Faktický a stínový vedoucí.....	17
3. Podmínky vyloučení	19
3.1 Porušení povinnosti vedoucí k diskvalifikaci.....	19
3.1.1 Porušení povinnosti faktickým či stínovým vedoucím	22
3.1.2 Závažné či opakované porušení	25
3.1.3 Obchodní korporace a jiné právnické osoby, v rámci jejichž orgánů může dojít k porušení povinností .	28
3.1.4 Porušení povinností v posledních třech letech	30
3.2 Doba vyloučení člena z výkonu funkce	32
3.3 Přiměřenost sankce závažnosti porušení	35
4. Diskvalifikační rejstřík	38
4.1 Publicita ve Velké Británii	38
4.2 Důvody zavedení.....	38
4.3 Evidence vyloučených osob jako novinka v českém právním řádu	39
Závěr	43
Seznam zkratk	48
Použitá literatura	49
Resumé	52
Abstract	53
Klíčová slova	54
Key words	54

Úvod

Každá osoba zastávající funkci ve voleném orgánu obchodní korporace musí při její správě a řízení dodržovat příslušné standardy, a to zejména za účelem udržení zdravého podnikatelského prostředí a ochrany individuálních osob – obchodních korporací, jejichž zájmy jsou spravovány členy volených orgánů, a třetích osob. Pro tyto účely jsou na takovou osobu v řídicí pozici obchodní společnosti kladeny zákonné požadavky, mezi něž řadíme např. povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Potenciální odpovědnost za porušení těchto povinností tak motivuje příslušné osoby k zodpovědnému jednání a odrazuje je od chování nežádoucího. Odpovědnost členů orgánů obchodních korporací tak plní funkci řídicí, kterou je možno podřadit pod funkci prevenční.

Diskvalifikovat člena statutárního orgánu, popř. jinou osobu, lze v civilním řízení na základě dvou skutkových podstat – první z nich je porušení povinnosti při výkonu funkce, kterou takovým osobám zákon ukládá, zatímco druhou je skutečnost, že jim byla insolvenčním soudem uložena povinnost dle ust. § 66 odst. 1 ZOK v důsledku toho, že tyto osoby přispěly k úpadku obchodní korporace. S ohledem na rozsah diplomové práce se budu věnovat toliko diskvalifikaci na základě první skutkové podstaty uvedené v ust. § 63 odst. 1 ZOK, tedy bez vazby na případný úpadek obchodní korporace.

Diskvalifikace člena voleného orgánu obchodní korporace představuje jednu z mnoha druhů odpovědností, které nastupují v případě porušení povinností členem voleného orgánu. Mezi další sankce můžeme řadit např. zákonné ručení, náhradu škody, vydání prospěchu, popř. poskytnutí plnění do majetkové podstaty. Diskvalifikace jakožto odpovědnost za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře vystupuje jako jeden z nástrojů *corporate governance* a zdá se být stěžejním a vhodným prostředkem ochrany obchodní společnosti. Riziko, že by osoba, která se při výkonu funkce již dopustila porušení svých povinností, dále zastávala stejnou funkci a opětovně řídila společnost obdobně nedbalým způsobem, by bylo hrozbou nejen pro společnost samotnou, ale i pro třetí osoby.

Tato diplomová práce si klade za cíl zjistit, zda je diskvalifikace s ohledem na její novelizaci efektivním prostředkem ochrany obchodní společnosti, popř. navrhnout určité alternativy, díky kterým by bylo možné účelu tohoto prostředku dosáhnout lépe. K hledání odpovědi tak plánuji použít analytickou dedukci. Téma spatřuji jako aktuální s ohledem na časté legislativní změny, které odráží zejména potřebu zajištění ochrany před nerozvážným a nezodpovědným jednáním osob ve vedoucím postavení v obchodních korporacích.

S ohledem na potřebu představení tohoto institutu se budu v první kapitole zabývat mimo jiné britskou právní úpravou diskvalifikace, neboť je důležitým předobrazem české právní úpravy, a tak považuji za vhodné ji v této práci na úvod zmínit. Současně se v této kapitole zaměřím na to, zda se jedná o institut veřejnoprávní či soukromoprávní, neboť určení povahy této sankce má významný vliv na povahu diskvalifikačního řízení, ve kterém je o vyloučení dotyčné osoby rozhodnuto.

Přestože diplomová práce nese název diskvalifikace člena voleného orgánu, s ohledem na aktuální znění ust. § 63 ZOK se budu zaměřovat na vyloučení členů zejména statutárního orgánu obchodní korporace (a to jak člena *de iure*, tak *de facto*), nicméně neopomenu zmínit také členy jiných volených orgánů, na které zmíněné ustanovení po novelizaci již nedopadá.

Po vyřešení otázky osobní působnosti diskvalifikace navážu tím, jaké porušení povinností může vést k diskvalifikaci, jakož i dalšími předpoklady nezbytnými k aplikaci tohoto institutu. V této části práce bych se ráda zaměřila na to, zda byla novelizace ustanovení § 63 ZOK přínosná, když již není třeba opakované a současně závažné porušení povinnosti, nýbrž postačí pouze závažné či pouze opakované porušení povinnosti. Po novelizaci je již toliko v diskreci soudu, na jak dlouhou dobu znemožní příslušné osobě vykonávat funkci ve statutárním orgánu (samozřejmě s příslušnými zákonným limitem doby tří let). Doba trvání tohoto omezení by tak měla odrážet závažnost konkrétního případu, tedy sankce by měla být přiměřená závažnosti pochybení. V souvislosti s touto problematikou se pokusím blíže nastínit princip přiměřenosti, který bude souviset i s důsledky, které na diskvalifikovanou osobu dopadají, tedy důsledky v podobě zákazu výkonu funkce ve všech obchodních korporacích, popř. pouze v určité oblasti.

Nedílnou součástí procesu vyloučení je diskvalifikační řízení, ve kterém soud vydává rozhodnutí, zda daný člen voleného orgánu pozbývá právní mocí rozhodnutí svou funkci, a to zpravidla funkci orgánu jakékoli obchodní korporace. Možný problém spatřuji ve skutečnosti, že přes případné pravomocné rozhodnutí o diskvalifikaci dotčené osoby není její jmenování jako člena statutárního orgánu navzdory zákazu nikterak právně omezeno. Zákonná informační povinnost vyloučené osoby v tomto kontextu nemusí být dostatečným prostředkem k dosažení účelu diskvalifikace. Z tohoto hlediska by bylo na místě poskytnout ochranu, která by nesměřovala toliko „dovnitř“ společnosti, z jejíhož orgánu byla diskvalifikovaná osoba vyloučena, ale poskytla by ochranu i třetím osobám a jiným obchodním korporacím. Vhodným řešením je zavedení tzv. *evidence vyloučených osob*¹, která pomáhá identifikovat osoby, u

¹ Nová právní úprava ve znění účinném od 1.7.2023 zavádí tzv. *evidenci vyloučených osob* v ust. § 70 a násl. ZOK.

kterých soud pravomocně rozhodl o diskvalifikaci, a je tak i vhodným „varováním“ pro jiné obchodní korporace a třetí osoby. Proto se v poslední části práce zaměřím na přínosy nově zavedené evidence a nastíním úvahy *de lege ferenda*.

1. Vymezení pojmu a účelu

V této kapitole se budu věnovat institutu diskvalifikace z hlediska jeho podstaty a účelu, ale i jeho inspiračnímu zdroji – předobrazu, kterým je anglická právní úprava s dlouholetou historií.

Vycházejme z toho, že může nastat situace, kdy i osoba splňující zákonné předpoklady pro vznik funkce jakož i podmínky dle ust. § 46 ZOK², se může za určitých okolností dopustit pochybení, v důsledku kterých u ní vznikne pochybnost o tom, zda je i nadále způsobilá vykonávat funkci člena voleného orgánu. Právě diskvalifikace takové osoby představuje řešení této situace.³

Dle názoru Rady byl tento institut do českého právní řádu zaveden za tím účelem, aby předešel „porušování práv v budoucnu prostřednictvím diskvalifikace konkrétní osoby“⁴, zatímco podle Šuka má diskvalifikace „chránit třetí osoby, podnikatelské prostředí a ve svém důsledku společnost jako takovou před možnými negativními důsledky, jež mohou nastat, vykonávají-li funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace osoby, které kvalifikovaným způsobem (předvídaným § 63 odst. 1 a 2) porušily povinnosti s touto funkcí spojené. Zákonodárce zde (již tím, že ukládá soudu za splnění zákonných podmínek zahájit řízení *ex officio*) dává najevo, že zde je veřejný zájem na tom, aby takové osoby (které se při výkonu funkce „neosvědčily“) alespoň po určitou dobu funkci člena statutárního orgánu nevykonávaly“.⁵ S názorem Šuka se plně ztotožňuji. Stejně tak je účel diskvalifikace patrný i ze soudní judikatury.⁶ Diskvalifikace byla do českého právního řádu po vzoru Velké Británie zavedena za tím účelem, aby chránila obchodní společnosti, věřitele či zákazníky – tedy obecně veřejný zájem, tím, že bude této osobě znemožněno opětovně jednat způsobem, který se již v minulosti ukázal jako nebezpečný.

² Dle platného znění může být u osoby, která je do funkce volena, jmenována či jinak povolována, dána překážka výkonu funkce, kterou je (i) zákaz vykonávat funkci člena voleného orgánu rozhodnutím orgánu veřejné moci České republiky, popř. jiného členského státu Evropské unie nebo státu Evropského hospodářského prostoru či mezinárodní organizace, jakož i zákaz vykonávat činnost související s podnikáním, (ii) pravomocné odsouzení pro vyjmenované trestné činy v tuzemsku či zahraničí a (iii) rozhodnutí o prohlášení konkurzu do okamžiku zrušení konkurzu.

³ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. – HAVEL, B. – CILEČEK, F. – KUHN, P. – ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 147-153.

⁴ RADA, T. In LASÁK, J. – DĚDIČ, J. – POKORNÁ, J. – ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 479.

⁵ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

⁶ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.

1.1 Inspirační zdroj

Diskvalifikace člena voleného orgánu je obsažena v právních rádech téměř všech zemí Evropské unie⁷, avšak můžeme mezi nimi spatřit nemalé rozdíly – v Německu je tak například diskvalifikace spojena s odsouzením dotyčné osoby pro spáchání určitého trestného činu⁸. V britské právní úpravě naopak můžeme spatřit model, v němž dochází ke ztrátě způsobilosti vykonávat funkci v důsledku soudního rozhodnutí vydaného ve zvláštním diskvalifikačním řízení. Ten je reprezentován tzv. *Company Directors Disqualification Act 1986*.⁹ Britský CDDA je pokládán za nejpracovitější pramen úpravy diskvalifikace členů volených orgánů v Evropě a jeho model byl bezpochyby významnou inspirací pro české zákonodárce.¹⁰

Dle britské judikatury je diskvalifikace chápána jako prostředek ochrany¹¹ před zneužíváním výsady omezené odpovědnosti, čímž chrání veřejný pořádek. Diskvalifikace se dle britského CDDA vztahuje na tzv. *directors* neboli ředitele obchodních společností (ať už osoby fyzické či právnické), kteří se *de iure* nacházejí v tomto postavení na základě jejich řádného zvolení do funkce, s níž je spojena řada povinností. Britská právní úprava neopomíjí osoby, které se v tomto postavení nenachází *de iure*, ale fakticky ji vykonávají – jedná se o tzv. faktického vedoucího (*de facto director*¹²) a stínového vedoucího (*shadow director*¹³).

CDDA oproti české právní úpravě rozeznává poměrně specifické důvody pro diskvalifikaci ředitele z výkonu funkce. Jedním z důvodů je odsouzení pro úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti se založením, vznikem, správou nebo rušením obchodní společnosti či výmazem z veřejného rejstříku¹⁴. Diskvalifikace je v tomto případě závislá na úvaze soudu, který může ředitele vyloučit z výkonu funkce až na dobu patnácti let. V každém případě ale bude nutná existence předchozího odsuzujícího rozsudku.

⁷ MCCORMACK, G. – KEAY, A. – BROWN, S. *European Insolvency Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2017, str. 51.

⁸ Německo. § 76 odst. 3 AktG, § 6 odst. 2 GmbHG.

⁹ VRBA, M. In. EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds.) *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 61.

¹⁰ Tak vyplývá z důvodové zprávy, dle které „*Za vzor, který je navíc v EU hojně považován za nejlepší, slouží britský Company Directors Disqualification Act 1986, který je však oproti českému textu širší a kazuističtější*“ – srov. str. 25 důvodové zprávy k zákonu č. 90/2012 Sb.

¹¹ Zejména věřitelů.

¹² Faktický vedoucí je poměrně komplikovaný institut, který pomohl definovat Nejvyšší soud Velké Británie tak, že se jedná o osobu, která je „*součástí řídicí struktury společnosti a která převzala postavení a funkci člena statutárního orgánu společnosti, takže je odpovědná, jako by byla de iure členem statutárního orgánu*“.

¹³ Stínový vedoucí je naopak definován přímo zákonem jako „*osoba, v souladu s jejímiž pokyny nebo instrukcemi jsou členové statutárních orgánů společnosti navyklí jednat*“, přičemž není nutné, aby tato osoba skutečně měla vliv ve všech záležitostech vedení společnosti, nýbrž postačí uplatnění vlivu pouze v jednotlivých dílčích aspektech. – srov. Velká Británie. *Companies Act 2006*. čl. 251 odst. 1.

¹⁴ Čl. 2 CDDA.

Diskvalifikací může být postižen ředitel také pro opakované porušení povinností v souvislosti s uveřejněním dokumentů ve veřejném rejstříku či jejich předložení orgánu veřejné moci¹⁵, přičemž „opakovaným“ porušením se má na mysli prokazatelné porušení, ke kterému došlo v období posledních pěti let minimálně třikrát. Soud v tomto případě disponuje toliko možnostmi diskvalifikovat takovou osobu za předpokladu existence určitého předchozího soudního rozhodnutí specifikovaného v zákoně¹⁶. Opět se jedná o fakultativní diskvalifikaci s maximální dobou pěti let.

Další z diskvalifikačních důvodů se váže k procesu likvidace společnosti, v rámci kterého se tato osoba dopustila jakéhokoli podvodu ve vztahu ke společnosti, nebo porušení povinností, či se úmyslně dopustila kráčení věřitele (*fraudulent trading*)¹⁷. Soud tak může rozhodnout o jejím vyloučení na dobu až patnácti let, a to základě vlastního uvážení, že k takovému jednání došlo, tedy bez ohledu na dřívější vydání odsuzujícího rozsudku.

V neposlední řadě je možné diskvalifikovat ředitele pro porušení předpisů na ochranu hospodářské soutěže za podmínky, že má soud za to, že chování ředitele jej činí nezpůsobilým podílet se na řízení společnosti, a to až na dobu 15 let.¹⁸

Významným diskvalifikačním důvodem je nezpůsobilost ředitele k výkonu funkce (*unifitness*). Tento pojem není zákonem nijak definován¹⁹, pomáhá jej přiblížit relevantní britská judikatura. Klíčový je čl. 6 odst. 1 CDDA, dle kterého soud vyloučí (tj. je povinen vyloučit) osobu, která vykonávala či stále vykonává funkci ředitele v době, kdy se obchodní společnost stala insolventní, a zároveň je tato osoba pro své jednání nezpůsobilá nadále společnost řídit, resp. se na jejím řízení podílet. Nezpůsobilost může spočívat v řádném neplnění povinnosti náležité péče, čímž ohrozila zájmy věřitelů a veřejný pořádek.²⁰ V tomto případě se jedná o mandatorní vyloučení, a soud je tak povinen takovou osobu z výkonu funkce diskvalifikovat na dobu dvou až patnácti let v případě, že shledá, že jsou naplněny zákonné podmínky. Před vydáním rozhodnutí však musí zohlednit veškeré skutečnosti a důkazy, které musí prokázat jeho nezpůsobilost. Příloha č. 1 zákona CDDA nabízí demonstrativní výčet skutečností, které by soud

¹⁵ Čl. 3 CDDA.

¹⁶ Dle čl. 3 odst. 3 CDDA jí může být např. odsuzující rozsudek, příkaz vyžadující předložení účetních závěrek společnosti či příkaz k sestavení revidované účetní závěrky.

¹⁷ Čl. 4 CDDA.

¹⁸ Čl. 9A an. CDDA.

¹⁹ Neexistuje žádný konečný výčet jednání, která by mohla vést k diskvalifikaci, nicméně z příkladů lze uvést např. jednání, jehož cílem je připravit věřitele o majetek, pokračování v obchodování na úkor věřitelů, když je společnost v platební neschopnosti, podvodné jednání, nevedení řádných účetních záznamů aj.

²⁰ HURYCHOVÁ, K. Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. *Obchodní právo*. 2014, 23 (8), str. 324-331, str. 325.

při rozhodování o diskvalifikaci takové osoby měl vzít v potaz (např. porušení fiduciární povinnosti ředitele ve vztahu ke společnosti, četnost tohoto jednání, podoba a rozsah způsobené újmy či újmy, která mohla tímto jednáním potenciálně vzniknout).²¹

Diskvalifikační řízení ve Velké Británii se kloní spíše k civilní povaze, nicméně lze se setkat i s prvky, které jsou typické pro řízení trestní. S ohledem na skutečnost, že čl. 6 CDDA 1986 neobsahuje trestní sankci, použije se při dokazování občanskoprávní důkazní standard v britském právním prostředí známý jako „*on a balance of probabilities*“ – soud tak bude rozhodovat na základě důkladného zvážení pravděpodobnosti. Jelikož však tvrzení vznesená v průběhu diskvalifikačních řízeních často zahrnovala velmi závažná podezření z pochybení ředitele, soudy se zdráhaly rozhodovat na základě důkazů sice indikativních, ale ne dostatečně prokazujících vinu. S ohledem na tuto skutečnost se objevovaly určité případy, kdy soudy rozhodovaly na základě důkazní teorie typické pro trestní řízení.²²

K diskvalifikaci může ve Velké Británii dojít dvěma způsoby. Tím prvním je vydání diskvalifikačního příkazu (*disqualification order*), zpravidla na návrh insolvenčního správce či ministerstva.²³ Novějším způsobem lze diskvalifikace dosáhnout tzv. dobrovolným diskvalifikačním závazkem (*disqualification undertaking*)²⁴, který je obdobou diskvalifikačního příkazu. Tento institut významně přispěl ke snížení zatížení soudů, které se potýkaly s nepřehledným množstvím diskvalifikačních procesů. Navíc je účinným prostředkem ochrany diskvalifikovaného ředitele, jelikož ani on nyní nemusí strpět rozsáhlé negativní důsledky soudního řízení, jež pro něj může být osobně a časově náročné, ale také šetří jeho finanční náklady, které by musel vynaložit pro účely soudního řízení. Ředitel tak může před řízením či v jeho průběhu navrhnout příslušnému Secretary of State, že bude dodržovat veškeré povinnosti a omezení, které by pro něj plynuly z diskvalifikačního příkazu. Přijetí takového závazku je na úvaze Secretary of State²⁵, který rovněž zohledňuje škodlivost a závažnost porušivšího jednání, jakož i navrženou dobu diskvalifikace. Je proto vhodné doporučit, aby diskvalifikovaná osoba zohlednila veškeré okolnosti svého jednání ve funkci při podání takového návrhu. Přijetí závazku ministerstvem má stejné právní účinky jako diskvalifikace soudem, nicméně ani takové přijetí nezbavuje diskvalifikovanou osobu možnosti soudního přehodnocení z hlediska délky doby, po

²¹ Čl. 1 CDDA.

²² GRIFFIN, S. *Company Law: Fundamental Principles*. 3. vydání. Harlow: Longman, 2000, str. 315–316.

²³ HURYCHOVÁ (2014). op. cit. pozn. 20, str. 325.

²⁴ Čl. 1A CDDA.

²⁵ Přijetí navrženého závazku je toliko v diskreci Secretary of State – srov. rozhodnutí ve věci *Re Blackspur Group plc*. 1998. 1 WLR 422.

kteřou diskvalifikovaná osoba nesmí vykonávat funkci, či z hlediska diskvalifikace jako takové.²⁶

Stejně jako diskvalifikační příkaz má i dobrovolný diskvalifikační závazek závažné důsledky, neboť bez svolení soudu nemohou osoby, vůči kterým tento příkaz či závazek směřuje, vykonávat funkci ředitele, insolvenčního správce, správce majetku společnosti nebo se jakýmkoli způsobem, přímo či nepřímě, podílet na zakládání nebo řízení společnosti po dobu v něm stanovenou.²⁷ Navíc je tato osoba společně s dobou a důvodem její diskvalifikace zapsána do tzv. diskvalifikačního rejstříku vedeném *Company House* (viz níže). Je ovšem možné navrhnout soudu udělení výjimky z takového zákazu, kterou soud opravňuje ředitele k výkonu určitých činností, na určitých pozicích či společnostech. Pakliže taková výjimka udělena není a osoba přesto funkci vykonává i přes výslovný zákaz, bude čelit závažným sankcím nejen v podobě zákonného ručení za dluhy společnosti vzniklé v době, kdy tato osoba funkci přes zákaz vykonávala, a následnému opětovnému vyloučení²⁸, ale i sankcím trestněprávním v podobě pokut či trestu odnětí svobody až na dva roky, popř. obojího.²⁹ Jedná se o velice přísné sankce, na druhou stranu je ale třeba uznat, že jsou pro osoby nerespektující daná opatření citelné, a tudíž efektivní³⁰, neboť jenom tímto způsobem je možné zachovat integritu podnikatelského prostředí.

Konečně nezbyvá než konstatovat, že britský CDDA je účinným předobrazem české právní úpravy, neboť zavádí účinné nástroje, které lze použít k ochraně veřejnosti před těmi, kdo zneužívají výsady omezené odpovědnosti.

1.2 Povaha odpovědnosti

Ačkoliv je potrestání člena voleného orgánu spíše průvodním jevem diskvalifikace než jejím cílem, je nepochybné, že určitou sankci za porušení povinnosti představuje.³¹ Jednou ze stěžejních otázek, kterou je třeba si zodpovědět, je ta, zda se jedná o sankci veřejnoprávní či soukromoprávní. Odpověď na tuto otázku totiž bude mít vliv na povahu diskvalifikačního procesu, který se v rovině trestní a civilní značně liší. Ačkoliv se inspirační zdroj ve Velké Británii přiklání spíše k civilní povaze řízení, nezdráhá se zohlednit i jiné principy, které jsou

²⁶ HURYCHOVÁ (2014). op. cit. pozn. 20, str. 325.

²⁷ Čl. 1 odst. 1 CDDA.

²⁸ HURYCHOVÁ (2014). op. cit. pozn. 20, str. 326.

²⁹ Čl. 13 CDDA.

³⁰ K efektivnosti britské úpravy diskvalifikace viz MORAVEC, T. – VALENTA, P. The Comparison of Efficiency of Disqualification of Directors in New Czech Business Corporation Act and in the Legal System of England. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2015, 63, 5, str. 1711–1717.

³¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. května 2021, sp. zn. 14 Cmo 38/2020.

imanentní trestnímu procesu.³² Co se však týče českého právního řádu, který na rozlišování těchto dvou kategorií lpí podstatně více, neexistuje jednotný názor, který by jednoznačně určil povahu této sankce. Fakt, že je institut diskvalifikace obsažen v materii soukromého práva, může být pro určení povahy této sankce zavádějící. Je však třeba se od této skutečnosti oprostit a zohlednit i jiné okolnosti, na základě kterých právní teorie odlišuje veřejnoprávní a soukromoprávní delikty a následnou odpovědnost za jejich porušení.³³

Prvním způsobem, jakým lze odlišit povahu odpovědnosti soukromoprávní a veřejnoprávní, je určení právem chráněného zájmu. Soukromoprávní odpovědnost chrání individuální zájmy konkrétních osob, které mohou být chováním delikventa dotčeny. Naproti tomu veřejnoprávní odpovědnost míří na ochranu veřejného zájmu.³⁴ Podle Šuka „*Zákonodárce zde (již tím, že ukládá soudu za splnění zákonných podmínek zahájit řízení ex officio) dává najevo, že zde je veřejný zájem na tom, aby takové osoby (které se při výkonu funkce „neosvědčily“) alespoň po určité době funkci člena statutárního orgánu nevykonávaly*“.³⁵ Lze však argumentovat, že jedno delikventní chování může porušit, popř. ohrozit, zájem jak individuální, tak veřejnoprávní. V případě narušení individuálního zájmu lze dané jednání sanovat i jinými (a pro poškozenou osobu i vhodnějšími) prostředky. Tím je například zákonné ručení dle § 159 odst. 3 OZ, náhrada škody, vydání prospěchu dle § 53 odst. 1 ZOK, popř. poskytnutí plnění do majetkové podstaty dle § 66 ZOK. Není sporu, že tyto prostředky budou pro poškozeného daleko efektivnější z hlediska zlepšení jeho postavení, než by bylo samotné vyloučení delikventa z výkonu funkce.

Výše zmíněné soukromoprávní prostředky ochrany sledují funkci restituční, reparační a satisfakční. Naproti tomu veřejnoprávní odpovědnost sleduje individuální a generální prevenci, tedy dopředu odrazuje delikventa a občanskou společnost od páchání takového jednání tím, že za něj stanoví sankci a represi spočívající v postihu osoby takto jednající.

V případě soukromoprávní odpovědnosti vzniká vztah mezi delikventem a poškozenou osobou jako rovnými subjekty. V důsledku nežádoucího chování dotyčné osoby vzniká poškozenému subjektivní právo a jemu odpovídající povinnost delikventa upustit od jednání, kterým bylo zasaženo do cizích práv, popř. navrácení v původní stav. Nelze však říci, že

³² GRIFFIN (2000) op. cit. pozn. 22, str. 315-316.

³³ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 115–116.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. února 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.

³⁵ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

poškozená osoba by měla i právní nárok na to, aby tato osoba byla ze své funkce vyloučena³⁶. Vyloučení z funkce je toliko oprávnění státu (jako nadřazeného subjektu) a následnou povinností delikventa (subjektu podřízeného) se této sankci podvolit. Jedná se tedy ryze o odpovědnostní vztah mezi státem a delikventem.

V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že soukromoprávní odpovědnost v podobě sekundární odpovědnosti vzniká ex lege porušením povinnosti primární. Naproti tomu ke vzniku odpovědnosti veřejnoprávní je zapotřebí konstitutivního rozhodnutí orgánu veřejné moci, který o diskvalifikaci člena voleného orgánu rozhoduje.³⁷

S ohledem na výše uvedené se přikláním k názoru, že je diskvalifikace sankcí veřejnoprávní, což současně ovlivní i povahu diskvalifikačního řízení, neboť soukromoprávní (civilní) řízení a řízení trestněprávní, popř. správněprávní, je založeno na zcela odlišných právních principech, které prostupují celým procesem.

³⁶ V případě poškození zájmu obchodní společnosti je stále možnost společníků odvolat takové osoby z výkonu funkce, nejedná se však o proces diskvalifikace, nýbrž o právo odvolání a jmenování členů statutárního orgánu náležející do působnosti valné hromady. Srov. ust. § 190 odst. 2 písm. c) ZOK, § 421 odst. 2 písm. e) ZOK.

³⁷ VRBA (2019) op. cit. pozn. 9, str. 61.

2. Osobní působnost

V prvé řadě je nutné definovat okruh osob, které lze z výkonu funkce vyloučit. S ohledem na skutečnost, že diskvalifikace jakožto odpovědnost za porušení povinností je jedním z nástrojů *corporate governance*³⁸, je samozřejmostí, že dopadá primárně na osoby, které tvoří výkonný orgán obchodní společnosti a kterým přísluší působnost v oblasti obchodního vedení.³⁹ Jelikož je tato působnost svěřena orgánu statutárnímu, diskvalifikace bude dopadat předně na ty osoby, které statutární orgán tvoří. Je však možné (a v praxi běžné), že je společnost řízena i jinými osobami, které se při řízení společnosti taktéž mohou dopustit nejrůznějších excesů a ohrozit chráněný zájem, a proto je z hlediska smyslu a účelu právní normy vhodné proces diskvalifikace aplikovat i na tyto osoby.

2.1 Stávající a bývalí členové statutárního orgánu

Člen statutárního orgánu je osoba, která je do funkce volena, jmenována či jinak povolována, se svým zvolením či jmenováním souhlasí a která je následně zapisována do obchodního rejstříku⁴⁰. Domnívám se, že v případě srovnání s britskou právní úpravou tento popis odpovídá řediteli *de iure* (viz výše). Tyto osoby jsou zákonem přesně definované – jedná se o jednatele společnosti s ručením omezeným⁴¹, člena představenstva v případě dualistické

³⁸ Správou obchodních společností neboli tzv. *corporate governance* se rozumí především systém rozložení práv a povinností mezi jednotlivými stranami zainteresovanými v obchodní korporaci – zejména mezi společníky, statutárními orgány, výkonným managementem, věřiteli apod.

³⁹ Obchodní vedení je vymezeno judikatorně, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. září 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019: *Obchodním vedením akciové společnosti je organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává, že pod obchodní vedení společnosti spadá např. rozhodování:*

1) o provozních záležitostech společnosti, např. o zásobování, odbytu či reklamě,

2) zda a jaký majetek společnost nabude, či naopak převede na třetí osobu,

3) zda (a jak) společnost bude vymáhat pohledávky za svými dlužníky,

4) zda společnost uhradí svůj závazek,

5) o přemístění provozovny společnosti do nových prostor, neboť stávající prostory jsou nevyhovující,

6) o řízení zaměstnanců, o náborech zaměstnanců, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance, vzdělávání a rozvoje zaměstnanců a jejich hodnocení, včetně rozhodnutí o výši a formě odměňování zaměstnanců nebo o prodeji bytu zaměstnanci za konkrétní kupní cenu,

7) jakým způsobem bude financován provoz společnosti,

8) zda společnost jako investor uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli půjčku (úvěr).

⁴⁰ Srov. ust. § 46 ZOK.

⁴¹ § 194 ZOK.

struktury akciové společnosti⁴² či správní rady u monistické struktury⁴³, společníky veřejné obchodní společnosti⁴⁴ či komplementáře komanditní společnosti⁴⁵.

Aktuální znění ust. § 63 ZOK se dotýká toliko členů statutárního orgánu (ovšem s rozšířeními uvedenými v § 69 ZOK), neboť novela⁴⁶ již upustila od rozšíření osobní působnosti na členy jiných *volených* orgánů, např. členy kontrolního orgánu, kteří se v souvislosti s výkonem své funkce dopustili porušení péče řádného hospodáře. V důsledku toho už nebude možné diskvalifikovat např. člena dozorčí rady či prokuristu.⁴⁷

2.1.1 Bývalí členové statutárního orgánu

Vraťme se ale ke znění ustanovení § 69 odst. 2 ZOK, dle kterého dopadá diskvalifikace i na osoby, které stávajícími členy statutárního orgánu již nejsou, avšak jimi byli v rozhodné době. Diskvalifikovaná osoba se nemůže odvolávat na skutečnost, že její funkce již skončila. Jinými slovy, není rozhodující, zda je diskvalifikovaná osoba ve výkonu funkce v době rozhodování soudu o vyloučení, ale zda byla ve funkci v době, kdy se takového jednání, kterým své povinnosti porušila, dopustila. Domnívám se, že je spravedlivé postihnout osoby, které se již na řízení společnosti nepodílí, avšak v době výkonu své funkce se dopustili opakovaného nebo závažného pochybení. V opačném případě by hrozilo nebezpečí, že by taková porušivší osoba záměrně unikala negativním důsledkům vyloučení tím, že by prozíravě ukončila svou funkci předčasně. To by mohlo vést až ke dvojímu negativnímu efektu – úniku sankční povahy diskvalifikace a způsobení újmy obchodní korporaci vzniklé v důsledku nečekaného ukončení funkce (možná i v době pro společnost nevhodné). Stejný závěr ostatně plyne i pro jiné sankce za porušení povinností takového člena (povinnost k náhradě újmy, ručení za dluhy obchodní korporace podle § 159 odst. 3 OZ, neposkytnutí plnění podle smlouvy o výkonu funkce podle § 61 odst. 2 ZOK a další).⁴⁸

2.2 Členové kontrolního orgánu

Byť členům dozorčí rady nenáleží působnost v oblasti obchodního vedení, stále mohou významně ovlivňovat chod společnosti tím, že dohlíží na realizaci podnikatelských aktivit

⁴² § 435 ZOK.

⁴³ § 456 ZOK.

⁴⁴ § 106 ZOK.

⁴⁵ § 125 ZOK.

⁴⁶ Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

⁴⁷ RADA (2021) op. cit. pozn. 4, str. 476.

⁴⁸ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

společnosti a na činnost statutárních orgánů, přezkoumávají účetní závěrku, návrh na rozdělení zisku a nahlíží do všech dokladů. Když neplní svou funkci, nebo hůř, přispívají k porušování těchto zákonných požadavků, je nezbytné chránit společnost před takto ohrožujícím jednáním.

Důležitost tohoto orgánu spatřuji také ve skutečnosti, že musí být povinně zřízen ve specifických zákonem stanovených případech – společnost obchodující s cennými papíry nebo organizující regulovaný trh podle zákona č. 256/2004 Sb, o podnikání na kapitálovém trhu, nebo také při přeshraniční fúzi podle zákona č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev.⁴⁹

Při závažném či opakovaném porušování povinností členy dozorčí rady stále existuje možnost odvolat je společníky této obchodní korporace, realizace však nemusí být v mnoha případech snadná. V případě nemožnosti konání valné hromady, která by členy dozorčí rady odvolala a zvolila jiné, popř. při její nečinnosti či nevědomosti, by byla vhodná možnost alternativního řešení, a sice v podobě diskvalifikace členů dozorčí rady soudní cestou.

Rozumím, že není tak silná potřeba k vyloučení členů dozorčí rady, neboť nedisponují takovými pravomocemi, kterými by mohli významně ohrozit či poškodit společnost jako členové statutárního orgánu. V případě ovlivnění osob vykonávajících působnost v oblasti obchodního vedení existuje možnost postihnout členy dozorčí rady jakožto stínového či faktického vedoucího, ale toliko za předpokladu, že budou fakticky vykonávat působnost statutárního orgánu a toliko pro jednání, kterým porušují povinnosti člena s pravomocemi v oblasti obchodního vedení.⁵⁰ Není tak možné tyto osoby postihnout pro zanedbání povinností člena dozorčí rady. Prokázání jak postavení tohoto faktického či stínového vedoucího, tak zanedbání povinnosti bude v praxi obtížné. S ohledem na tuto skutečnost vidím potřebu zákonného zakotvení postihu členů kontrolního orgánu diskvalifikací.

2.2 Zástupci právnické osoby

Jelikož i právnické osoby mohou být *de iure* členy statutárního orgánu, je pro dosažení účelu diskvalifikace nutné vztáhnout působnost tohoto opatření i na ně⁵¹. Právnická osoba jakožto fiktivní, právem vytvořená osoba není s to projevit svou vůli, proto je to právě fyzická osoba, která svou vůli této právnické osobě „propůjčuje“. Právnická osoba, která je do funkce zvolena, musí do tří měsíců zvolit fyzickou osobu, která ji bude ve funkci voleného orgánu

⁴⁹ ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2015, str. 348.

⁵⁰ Postih je možný dle ust. § 69 odst. 2 ZOK. K tomu blíže v kapitole 2.4.

⁵¹ Srov. ust. § 69 odst. 1 ZOK.

zastupovat, jinak této právnické osobě funkce ve statutárním orgánu ex lege zaniká.⁵² Je třeba si uvědomit, že volba této fyzické osoby je plně v kompetenci právnické osoby coby zvoleného člena statutárního orgánu.⁵³ Nicméně i v tomto případě je takto řízená obchodní korporace chráněna tím, že jsou na tuto konečnou fyzickou osobu, která sama řídí či se toliko podílí na řízení obchodní korporace, kladeny zákonné požadavky pro výkon funkce. I tato osoba čelí nebezpečí diskvalifikace z výkonu funkce. Rozšíření působnosti ust. § 63 až § 69 i na zástupce právnické osoby nezbavuje možnosti postihnout vyloučením samotné právnické osoby, které jsou právě členy statutárního orgánu obchodní korporace.⁵⁴ Kromě ust. § 69 odst. 1 ZOK lze rozšíření na zástupce právnické osoby odvodit také z aktuálně účinného znění ust. § 46 odst. 5 ZOK, neboť i tato osoba je povinna jednat s péčí řádného hospodáře a vztahují se na ni důsledky porušení takové povinnosti, mezi něž diskvalifikace nepochybně spadá. Rovněž je třeba zahrnout i osoby, které již zástupci této právnické osoby nejsou, avšak jimi byly v době, kdy se dopustily jednání, pro které lze diskvalifikovat.

2.3 Osoby v obdobném postavení

Další kategorií osob, které lze diskvalifikací postihnout, jsou osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Tyto osoby nejsou zákonem nijak definované a jejich právní postavení je předmětem diskuze. Podle Hurychové tento pojem zahrnuje vedoucí zaměstnanec.⁵⁵ Podle Černé vycházející z dřívějšího zákonného znění, a jejíž názor byl postaven na odlišné právní úpravě šlo o osoby, jejichž vliv je „intenzivní, hutný a často i manifestní, že tato osoba funguje jako *de facto* statutární orgán, nahrazuje jej, byť jím formálně není“, a současně „v takovém postavení může být někdo nejen právně, je-li například likvidátorem či generálním ředitelem, který není členem statutárního orgánu, ale i fakticky, je-li v postavení stínového vedoucího (*de facto* statutárního orgánu)“.⁵⁶ Po novelizaci došlo k objasnění tohoto termínu – zákonodárce osoby, které se fakticky nacházejí v postavení člena statutárního orgánu, již vymezuje jako samostatnou skupinu.⁵⁷ Domnívám se tak, že osobami v obdobném postavení ve světle stávající právní úpravy je třeba rozumět osoby, které se v takovém postavení nacházejí

⁵² Aplikace ust. § 154 OZ je z povahy smyslu a účelu vyloučena, neboť by umožňovala řetězení funkcí právnických osob a následné nedohledání fyzické osoby, která by měla být za porušení povinností odpovědná. Na to pamatuje i ust. § 46 odst. 7 ZOK, na základě kterého dojde k zániku funkce takto zapsané právnické osoby ze zákona, pokud do tří měsíců od jejího vzniku funkce nedojde ke zmocnění a zápisu fyzické osoby do obchodního rejstříku.

⁵³ LASÁK (2021) op. cit. pozn. 4, str. 328-329.

⁵⁴ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

⁵⁵ HURYCHOVÁ (2014) op. cit. pozn. 20, str. 329.

⁵⁶ ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5., č. 6, str. 169-171, str. 170.

⁵⁷ Srov. ust. § 69 odst. 2 ZOK.

pouze právně, formálně, a tedy jde o *de iure* funkci a nikoli o funkci neformální. S hledem na názor Šuka, který jako osoby v obdobném postavení chápe ty, které „*vykonávají působnost statutárního orgánu, ačkoli je (stricto sensu) za členy statutárního orgánu nelze považovat*“⁵⁸, jimi můžeme rozumět např. likvidátora, jenž nabývá působnosti statutárního orgánu okamžikem svého povolání a stejně tak za řádný výkon funkce jako člen statutárního orgánu odpovídá (srov. ust. § 193 OZ). Je otázkou, zda rozhodnutím o diskvalifikaci likvidátora zaniká této osobě jak funkce člena statutárního orgánu všech obchodních korporací (za předpokladu, že ji ještě v jiné obchodní společnosti zastává), tak i funkce likvidátora, pokud ji zastává i v jiných obchodních společnostech. Mám za to, že z hlediska znění ust. § 189 odst. 1 OZ zaniká jak funkce člena statutárního orgánu (a to i v jiných obchodních korporacích), tak funkce likvidátora (opět ve všech obchodních korporacích, jichž je likvidátorem), neboť u něj vzniká překážka výkonu funkce pro jeho nezpůsobilost být členem statutárního orgánu. Tak soudím i přes skutečnost, že ust. § 63 odst. 1 ZOK před novelou⁵⁹ výslovně obsahovalo zákaz být osobou v obdobném postavení, zatímco aktuálně účinné znění výše uvedené vypustilo. Z této absence nelze dovodit záměr zákonodárce změnit důsledky plynoucí z diskvalifikace osob v obdobném postavení, neboť v souladu s důvodovou zprávou „*tyto osoby musí podle zákona splňovat podmínky stanovené pro způsobilost být členem statutárního orgánu (srov. § 189 odst. 1, § 486 odst. 2 OZ). Proto případné diskvalifikační rozhodnutí bude mít za následek také zánik těchto funkcí, neboť nebudou splňovat zákonné podmínky.*“⁶⁰ Také je možné argumentovat primárním účelem právní úpravy, kterým je ochrana společnosti před nežádoucím chováním osob, které se nacházejí v postavení správce cizích záležitostí – záležitostí obchodní společnosti.

Stejně tak i opatrovník je osobou, která vykonává působnost statutárního orgánu a rovněž by měla nést následky svého jednání. Je nerozhodné, zda se jedná o opatrovníka, který byl jmenován soudem pro nedostatečnou obsazenost statutárního orgánu (srov. ust. § 165 odst. 1 OZ), či o kolizního opatrovníka, který je soudem jmenován pro rozpor zájmu člena statutárního orgánu se zájmy právnické osoby (srov. ust. § 165 odst. 2 OZ). Ačkoliv je dle ust. § 486 odst. 2 OZ důsledkem ztráty způsobilosti být opatrovníkem jeho odvolání soudem a jmenování nového opatrovníka, mám za to, že důsledkem diskvalifikace hmotněprávního opatrovníka z výkonu funkce (na základě kterého rovněž ztratí způsobilost být členem statutárního orgánu) by měl být i zánik funkce opatrovníka bez dalšího. Tak soudím na základě argumentu *per analogiam* ust. § 155 odst. 1 OZ, neboť i přesto, že opatrovník není členem statutárního orgánu, de facto jeho

⁵⁸ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 1, str. 232-237.

⁵⁹ Zákonem č. 33/2020 Sb.

⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

působnost vykonává. Vezměme si například opatrovníka jmenovaného soudem z důvodu nedostatečné obsazenosti statutárního orgánu – v praxi může nastat situace, že statutární orgán nemá dostatečný počet členů potřebných pro rozhodování či zastupování obchodní společnosti navenek a ani nevyvíjí žádnou aktivitu, aby tento stav obchodní korporace odstranila. V takovém případě je na místě, aby soud obchodní korporaci jmenoval opatrovníka, který tyto její chybějící členy na určitou dobu „nahradí“. Může ovšem nastat situace, že se takto jmenovaný opatrovník stane nespolehlivým (uzavře pro společnost nevýhodné smlouvy či jinak poruší své povinnosti, ke kterým je jako opatrovník povinen)⁶¹ a z výkonu této funkce bude diskvalifikován. Bylo by nesmyslné, aby pro takovou osobu platily odlišné podmínky jen z toho důvodu, že je tato osoba toliko „opatrovníkem dle § 165 odst. 1 OZ“, i když působnost statutárního orgánu de facto vykonává⁶², neboť smyslem a účelem § 155 odst. 1 věty druhé OZ je zabránit výkonu funkce osobami, které zákonné předpoklady pro jejich výkon nespĺňují.⁶³

Osobou v obdobném postavení naopak nebude prokurista, neboť není oprávněn činit rozhodnutí o obchodním vedení a ani nepůsobí svou vůlí „dovnitř“ společnosti⁶⁴. Je nepochybné, že se na něho vztahuje povinnost jednat s péčí řádného hospodáře⁶⁵. Je však třeba brát v potaz i skutečnost, že je pouhým zmocněncem obchodní společnosti a jedná toliko na základě pokynů obchodní korporace, resp. pokynů jejího statutárního orgánu, na kterém následně leží konečná odpovědnost.⁶⁶ Nic by však nebránilo postihu prokuristy diskvalifikací v případě, že nejenže jedná jako „podepisovatel“ podle vůle koncipované někým jiným, ale fakticky o obsahu jednání rozhoduje⁶⁷ (k postavení tzv. faktického vedoucího viz níže).

Osobami v obdobném postavení tak nebudou ani vedoucí zaměstnanci, byť na ně může být delegována část působnosti obchodního vedení. V takovém případě totiž odpovědnost za jejich výkon dopadá na osobu delegující – členy statutárního orgánu, neboť toliko oni odpovídají za řádný výkon funkce. Postižení vedoucích zaměstnanců diskvalifikací však nebude vyloučeno v případě, že spadnou do jiné z kategorií okruhu osobní působnosti tohoto institutu – např. pokud půjde o stínového či faktického vedoucího.

⁶¹ V souladu s ust. § 487 odst. 1 věty první OZ pro opatrovníka právnické osoby plynou obdobná práva a povinnosti jako pro člena statutárního orgánu.

⁶² V souladu s ust. § 487 odst. 1 věta druhá OZ se působnost opatrovníka řídí přiměřeně ustanoveními o působnosti statutárního orgánu.

⁶³ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. listopadu 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015.

⁶⁵ Srov. ust. § 454 OZ.

⁶⁶ HURYCHOVÁ (2014). op. cit. pozn. 20, str. 328.

⁶⁷ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

2.4 Faktický a stínový vedoucí

Faktický či stínový vedoucí jsou instituty hojně využívané v právním prostředí Velké Británie. Ačkoliv jsou tyto osoby výslovně uvedené v ust. § 69 odst. 2 ZOK, bylo by možné na ně vztáhnout osobní působnost diskvalifikace i z hlediska znění ust. § 62 odst. 1 ZOK, dle kterého se na osoby, které se fakticky nacházejí v postavení člena voleného orgánu, použijí ustanovení o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následky za jejich porušení (mezi něž diskvalifikace rozhodně patří).⁶⁸

Jak již bylo uvedeno výše, faktickým vedoucím je osoba, která nebyla do funkce formálně zvolena (nejedná se tedy o člena *de iure*), ale v postavení člena statutárního orgánu se fakticky nachází a také jako tento člen fakticky jedná, a to bez ohledu na vztah, který k obchodní korporaci má. Požadavky kladené na členy *de iure* je nutné vztáhnout taktéž na faktické členy, kteří stále pokračují ve výkonu své funkce, a to bez ohledu na skutečnost, zda se o tomto zániku ještě nedozvěděly či jej (i pro své osobní či jiné důvody) vědomě nerespektují.⁶⁹ Nicméně posouzení, zda se o pravdu jedná o faktického vedoucího, bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu, které musí důkladně zvážit soud. Je možné se inspirovat definicí obsaženou v rozhodnutí soudu Velké Británie ve věci *Gemma Ltd. v Davies*⁷⁰, ve kterém soud judikoval, že k prokázání toho, že je určitá osoba členem *de facto*, je zapotřebí, aby (i) ve vztahu ke společnosti vykonávala funkce, které může ve společnosti vykonávat toliko člen statutárního orgánu, (ii) se podílela na řízení záležitostí společnosti rovnocenně s ostatními členy *de iure* a nikoli v roli k nim podřízené, (iii) převzala postavení a funkci člena statutárního orgánu a vykonávala skutečný vliv na řízení společnosti. Současně soud stanovil, že v případech pochybností, zda se skutečně jedná o faktického vedoucího, je třeba rozhodnout ve prospěch takové osoby.

Naopak tzv. stínovým vedoucím rozumíme osobu, která reálně o záležitostech spadajících do působnosti statutárního orgánu rozhoduje, členové těchto orgánů se jejími pokyny a instrukcemi fakticky řídí a jsou navyklí v souladu s nimi jednat.⁷¹ Za tímto účelem je třeba prokázat, kdo se v postavení *de iure/de facto* nachází, zda potencionálně diskvalifikovaná osoba dávala příkazy či jiné instrukce, v souladu s nimiž členové orgánu jednaly, a konečně, zda byli navyklí podle těchto pokynů jednat.

Stínovým vedoucím bude nejčastěji osoba s bližším vztahem k obchodní korporaci. V praxi to bude zejména většinový společník, který podstatným způsobem ovlivňuje chování

⁶⁸ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

⁶⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. března 2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016.

⁷⁰ Rozhodnutí ve věci *Gemma Ltd. v Davies [2008] All ER (D) 216 (Mar)*.

⁷¹ Termín stínový vedoucí je výslovně uveden a definován v čl. 22 CDDA.

korporace, přestože není orgánem ani členem jejích orgánů⁷² či například zaměstnanec, ředitel oddělení apod.

V takovém případě je na místě i na ně vztáhnout požadavky, které zákon klade na osoby v postavení člena statutárního orgánu *de iure*. V opačném případě by mohl být smysl a účel právních norem vztahujících se k povinnostem a důsledkům porušení částečně vyprázdněn. Ačkoliv důsledkem diskvalifikace je překážka výkonu funkce *de iure*, nelze zabránit uplatňování jejich faktického vlivu v obchodní korporaci. Tato situace je institutem diskvalifikace bohužel neřešená a neřešitelná, nicméně zůstává možnost postihnout takovou osobu alespoň sankcí uvedenou v ust. § 65 ZOK, tedy zákonným ručením za plnění povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy osoba fakticky vykonávala činnost člena statutárního orgánu.⁷³

Rozlišování faktického a stínového vedoucího je však pro účely diskvalifikace irelevantní. V této diplomové práci budu v následujícím textu pracovat s pojmem „faktický vedoucí“ jako zahrnujícím jak faktického, tak stínového vedoucího.

Nutností však bude zabývat se důvody, pro které taková osoba může být diskvalifikována. Může být například faktický vedoucí diskvalifikován z důvodu, že nepodal insolvenční návrh? Je k tomu vůbec povinen? Faktický vedoucí „povinnosti při výkonu funkce“, na které odkazuje ust. § 63 odst. 1 ZOK, *de iure* nemá. Lze uzavřít, že je-li povinnost podat insolvenční návrh uložena členovi statutárního orgánu *de iure*, nedopadá na faktického vedoucího. Je ale možné aplikovat ust. § 62 ZOK, ze kterého pro faktického vedoucího vyplývá povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a informační povinnost při střetu zájmu společně s důsledky nedodržení těchto povinností.⁷⁴ K tomu blíže v kapitole 3.1.1.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

⁷³ Jedná se poměrně o přísnou sankci s ohledem na to, že taková osoba ručí za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy přes zákaz fakticky vykonávala funkci.

⁷⁴ RADA (2021) op. cit. pozn. 4, str. 496.

3. Podmínky vyloučení

Před novelou č. 33/2020 Sb. bylo možné diskvalifikovat členy statutárního orgánu na základě tří skutkových podstat – výkon funkce člena statutárního orgánu (při splnění dalších zákonných podmínek) vedl k úpadku obchodní korporace⁷⁵, člen statutárního orgánu v posledních třech letech opakovaně a současně závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce⁷⁶, a konečně třetí ze skutkových podstat spojuje diskvalifikaci s povinností k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře.⁷⁷

Novela č. 33/2022 Sb. přinesla poměrně významnou změnu v podobě zavedení dvou skutkových podstat upravených v ust. § 63 ZOK. Zatímco první zahrnuje opakované nebo závažné porušení povinnosti při výkonu funkce, přičemž dává soudu možnost rozhodnout o diskvalifikaci, druhá skutková podstata v podobě přivedení obchodní korporace k úpadku je důvodem pro obligatorní rozhodnutí soudu o diskvalifikaci. Jak plyne již z názvu diplomové práce, budu se zabývat pouze první ze skutkových podstat.

Pro vydání rozhodnutí v civilním řízení o diskvalifikaci člena statutárního orgánu, popř. jiných osob v důsledku porušení povinnosti při výkonu funkce, je nutné naplnění obligatorních podmínek stanovených zákonem.

Mezi takové patří závažné či opakované porušení povinností, ke kterému došlo v posledních třech letech před zahájením takového řízení, přičemž nutné bude dodržet i podmínku přiměřenosti sankce takovému porušení.

3.1 Porušení povinností vedoucí k diskvalifikaci

S ohledem na skutečnost, že výkon funkce statutárního orgánu spočívá ve správě cizích záležitostí, zákonné ustanovení hovořící o „*porušení povinností*“ je třeba chápat jako porušení povinnosti spravovat záležitosti obchodní společnosti.⁷⁸ Novelizované znění zákona na rozdíl od předchozí právní úpravy nestanoví pouze porušení povinnosti péče řádného hospodáře, nýbrž hovoří o povinnosti „při výkonu funkce“. Podle Šuka se jedná o změnu nikoli věcnou a pořad se bude jednat o porušení povinnosti související s péčí řádného hospodáře.⁷⁹ V každém případě tedy

⁷⁵ Srov. ust. § 64 ZOK ve znění účinném do 31.12.2020.

⁷⁶ Srov. ust. § 65 odst. 1 ZOK ve znění účinném do 31.12.2020.

⁷⁷ Srov. ust. § 65 odst. 2 ZOK ve znění účinném do 31.12.2020.

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

⁷⁹ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

bude nutné zohlednit povinnosti stanovené jinými obecně závaznými právními předpisy. Může se tak jednat o zvláštní povinnosti stanovené zákonem o podnikání na kapitálovém trhu, zákonem o investičních společnostech a investičních fondech a dalšími vztahujícími se například na obchodníka s cennými papíry, popř. i insolvenční zákon (v této souvislosti lze zmínit kupříkladu povinnost člena statutárního orgánu podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se o svém úpadku dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět⁸⁰). Vedle zákonem stanovených povinností bude nutné zohlednit i ty povinnosti, ke kterým jsou členové orgánu povinni na základě smlouvy o výkonu funkce, zakladatelského právního jednání či uložené rozhodnutím orgánu obchodní korporace, ovšem toliko za předpokladu, že souvisí s výkonem funkce.⁸¹

Zajímavý názor zastává Štenglová, která (avšak za účinnosti původního znění zákona) uvádí, že vzhledem k povinnostem stanoveným zakladatelským právním jednáním „je na první pohled namíste spíše výklad restriktivní v tom směru, že při porušení jiné (než právním předpisem stanovené) péče diskvalifikace členovi orgánu nehrozí a takové porušení může společnost řešit pouze jinými zákonnými prostředky, které má k dispozici, např. odvoláním z funkce. Uvědomíme-li si ale, že porušení povinností (péče) stanovených zakladatelským právním jednáním, smlouvou o výkonu funkce atd. bude možné zpravidla podřadit pod porušení péče řádného hospodáře, pak bude možné pro jejich porušení obvykle rozhodnout o diskvalifikaci. Nebude tomu tak zřejmě jen tehdy, vedlo-li by naopak splnění povinností stanovených zakladatelským právním jednáním (či dodržení takto stanovené péče) k porušení péče řádného hospodáře (zejména vedlo-li by k porušení zákona).“⁸²

V souvislosti s touto problematikou je nutné vycházet taktéž z důvodové zprávy k zákonu č. 33/2020 Sb., dle které „porušením povinností je třeba rozumět především porušení povinnosti spravovat záležitosti společnosti, případně povinnosti k obchodnímu vedení závodu – k tomu srov. § 159 odst. 3 OZ. Při posuzování jednotlivých případů je přitom třeba vycházet ze standardu výkonu funkce kladeného na členy volených orgánu – péče řádného hospodáře.“⁸³

Z dřívějších soudních rozhodnutí, na základě kterých bylo shledáno porušení povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře osob volených orgánů, je možné zmínit například povinnost

⁸⁰ Srov. ust. § 98 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

⁸¹ RADA (2021) op. cit. pozn. 4, str. 477.

⁸² ŠTENGLOVÁ, I. Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce. *Obchodněprávní revue*. 2016, 4. Str. 104.

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

vykonávat funkci v obchodní korporaci loajálně⁸⁴, nedodržení zákazu konkurence⁸⁵, nedodržení způsobu zastupování určeného zakladatelským právním jednáním či jiné překročení zástupčího oprávnění (za příklad lze uvést jednání člena, aniž by získal potřebný počet hlasů valné hromady)⁸⁶, nedodržení tzv. vnější delegace⁸⁷, ale také nesvolání valné hromady na základě návrhu kvalifikovaného akcionáře či úplná rezignace na výkon funkce⁸⁸.

V souvislosti s porušením povinnosti dodržovat standard péče řádného hospodáře je vhodné uvést, že se jím má na mysli jak jednání člena statutárního orgánu za obchodní korporaci navenek, tak rozhodování v rámci obchodního vedení. Vztahuje se tedy i k úkonům vnitřní správy obchodní korporace, mezi které můžeme řadit jednání související se svoláváním valné hromady.⁸⁹

Lze uzavřít, že povinnostmi, ke kterým jsou členové statutárního orgánu povinni a které jsou pro rozhodnutí o diskvalifikaci relevantní, je primárně péče řádného hospodáře, ale taktéž i jiné povinnosti související s výkonem funkce – takové, ke kterým jsou členové statutárního orgánu povinni na základě smlouvy o výkonu funkce, povinnosti podle zvláštních právních předpisů, zakladatelského právního jednání či uložené rozhodnutím orgánu obchodní korporace.

Takových povinností souvisejících s výkonem funkce člena statutárního orgánu je nepřehledné množství a konkrétní výše vyjmenované tak zdaleka nejsou vyčerpávajícími. Vzhledem k rozsahu diplomové práce se proto omezím na zkoumání povinností tzv. faktického vedoucího, neboť s ohledem na zvláštní postavení těchto osob považuji tuto problematiku za zajímavou.

⁸⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. dubna 2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018, dle kterého je povinnost nezbytné loajality „povinnost člena představenstva akciové společnosti dát při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil; to platí obdobně i pro jednatele ve společnosti s ručením omezeným“.

⁸⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. 27 Cdo 62/2017.

⁸⁶ Byť společnost nemusí nutně být takovým jednáním vázána, jedná se o porušení povinnosti vykonávat funkci s náležitou péčí. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. října 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010.

⁸⁷ Může nastat situace, že člen voleného orgánu nedisponuje určitými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi pro výkon určitých činností. V takovém případě je povinen zajistit jejich výkon třetí osobou, která jimi disponuje. Přitom je povinen k výběru vhodné osoby, k vytvoření podmínek a k výkonu kontroly nad její činností. K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019, dle kterého „součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá“.

⁸⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. září 2019 sp. zn. 27 Cdo 844/2018, dle kterého „Jestliže jednatel svoji funkci zastává toliko formálně, zpravidla nejedná s péčí řádného hospodáře“.

⁸⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. březen 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021.

3.1.1 Porušení povinnosti faktickým či stínovým vedoucím

V souladu s ust. § 62 ZOK se na tzv. faktického vedoucího použije ustanovení o nepřipustnosti konkurenčního jednání a o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, jakož i o následcích porušení této povinnosti, a dále dle odstavce druhého také modifikovaně ustanovení o střetu zájmu. Není pochyb, že diskvalifikace je jedním z následků porušení povinnosti při výkonu funkce, a tudíž se na faktického vedoucího vztahovat bude. Je však třeba dodat, že v případě neexistence tohoto ustanovení by bylo možné osobní působnost na tyto osoby vztáhnout taktéž na základě ust. § 69 ZOK. Nad výše uvedené je třeba poznamenat, že se k povinnosti faktického člena vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí⁹⁰, kterým stanovil, že „je nezbytné na jeho jednání klást stejné požadavky, jaké zákon stanoví pro jednání (skutečného) jednatele“. Mám však za to, že i v případě absence zákonných ustanovení o následcích porušení povinností by měla diskvalifikace na faktické vedoucí dopadat, neboť pro zajištění smyslu a účelu diskvalifikace je nezbytné nejen konstatovat povinnost, ale také motivovat k jejímu dodržování a zodpovědnému jednání tím, že za její porušení budou uloženy příslušné sankce a opatření.

3.2.1.1 Zákaz konkurenčního jednání

Zákaz konkurenčního jednání, který je pro faktické členy veřejné osobní společnosti upraven v § 109 ZOK⁹¹, pro faktické členy komanditní společnosti v § 119 ZOK ve spojení s § 109 ZOK, faktické jednatele v § 199 ZOK, u faktických členů představenstva v § 441 ZOK, popř. správní rady v § 459 ZOK, se taktéž vztahuje na faktické členy, ledaže tento zákaz společenská smlouva vyloučí. Mám za to, že v případě omezení či vyloučení zákazu konkurenčního jednání ve společenské smlouvě se tato odchýlná úprava uplatní na faktické vedoucí za stejných podmínek jako na skutečné členy statutárního orgánu, neboť není důvod pro použití odlišných podmínek na osoby, které funkci vykonávají toliko fakticky⁹². Odlišná aplikace by byla dle mého názoru zcela nelogická, neboť by neodpovídala smyslu a účelu této odlišné právní úpravy konkurenčního jednání, kterým se obchodní společnost určitým způsobem „chrání“ tím, že

⁹⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. března 2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016.

⁹¹ Faktického člena veřejné obchodní společnosti vnímám jako stínového vedoucího vykonávajícího vliv na společníky, tedy členy statutárního orgánu.

⁹² Opačně pak v případě udělení výjimky ze zákazu konkurence ve společenské smlouvě či stanovách pro konkrétní individuální osoby, kde by se dle mého názoru měla výjimka vztahovat pouze na takto určené osoby a nikoli i na jakékoli jiné faktické členy.

v zakladatelském právním jednání zakotví bližší mantinely a stanoví nové parametry zákazu konkurence. Stejný názor zastává Lasák i Dědič.⁹³

3.2.1.2 Informační povinnost při střetu zájmu

Dle ust. § 62 odst. 2 ZOK se ustanovení tohoto zákona o střetu zájmů a povinnosti člena voleného orgánu o tomto střetu informovat příslušný orgán⁹⁴ použijí pro faktického vedoucího obdobně, avšak s výjimkou § 54 odst. 4 ZOK pojednávající o možnosti pozastavení výkonu funkce faktického člena, neboť to je z povahy věci u faktického vedoucího vyloučeno, když žádnou funkci *de iure* nezastává.

Kromě výše uvedené informační povinnosti o střetu zájmů plyne pro faktického vedoucího taktéž povinnost informovat příslušný orgán o úmyslu uzavřít smlouvu s obchodní korporací s výjimkou smluv, které jsou uzavírány v rámci běžného obchodního styku.⁹⁵ Výše uvedené se použije i pro smlouvy, kterými má obchodní korporace zajistit nebo utvrdit dluhy osob uvedených v § 55 ZOK nebo se stát jejich spoludlužníkem. Je nutné dodat, že faktický vedoucí bude mít povinnost informovat nejenom o jeho úmyslu uzavřít smlouvu s obchodní korporací, ale i o úmyslu uzavření smlouvy mezi obchodní korporací a osobou faktickému členovi blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými.⁹⁶

Na základě ust. § 56 odst. 2 ZOK může obchodní korporace zakázat uzavřít smlouvu, která je v rozporu se zájmem obchodní korporace. Na druhou stranu ustanovení věnující se faktickému vedoucímu použití ust. § 56 odst. 2 ZOK vylučuje, a to pravděpodobně z toho důvodu, že tyto orgány nepůsobí v nadřazeném vztahu vůči faktickému vedoucímu, a není tak možné těmto osobám uzavření takové smlouvy s obchodní korporací zakázat. Nic však nebrání tomu, aby příslušné orgány zakázaly uzavřít smlouvu statutárnímu orgánu⁹⁷, popř. učinili jiná opatření.⁹⁸ Opačný názor zastává Lasák a Dědič, když tvrdí, že zákaz uzavřít smlouvu směřuje vůči obchodní společnosti jako celku a nikoli toliko vůči statutárnímu orgánu jednajícím za obchodní společnost.⁹⁹ V důsledku toho není dán důvod pro neaplikování ustanovení o zákazu uzavření smlouvy pro faktického člena. Naopak vidí potřebu zakázat uzavření takové smlouvy faktickému členovi v tom, že ve vztahu k osobám blízkým nebude za obchodní korporaci jednat

⁹³ LASÁK, DĚDIČ (2021) op. cit. pozn. 4, str. 473.

⁹⁴ Tím bude zpravidla statutární a kontrolní orgán, popř. nejvyšší orgán za předpokladu, že kontrolní orgán obchodní společnosti zřízen nebyl.

⁹⁵ Srov. ust. § 57 ZOK.

⁹⁶ Srov. ust. § 55 odst. 1, věta čtvrtá ZOK.

⁹⁷ Dle důvodové zprávy k zákonu č. 33/2020 Sb. může obchodní korporace tyto mechanismy uplatnit toliko ve vztahu k členovi voleného orgánu, jehož rozhodování má být dotčeno působením faktického či stínového vedoucího.

⁹⁸ ŠTENGLOVÁ (2020) op. cit. pozn. 3, str. 209-212.

⁹⁹ LASÁK, DĚDIČ (2021) op. cit. pozn. 4, str. 475.

faktický člen statutárního orgánu, ale někdo jiný. Tento důvod spatřuji jako relevantní pro možnost zákazu uzavření takové smlouvy obchodní společnosti jako celku.

Nesplnění informační povinnosti faktického vedoucího ohledně střetu zájmu, úmyslu uzavřít smlouvu s obchodní korporací, popř. přímo samotné jednání v rozporu se zájmem obchodní korporace je možno chápat jako porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, čímž lze dojít k aplikaci ustanovení o vyloučení tohoto člena z výkonu funkce.¹⁰⁰

Dle mého názoru je oprávněné jak povinnosti, tak následky jejich porušení vztáhnout na osoby, které se fakticky nacházejí v postavení člena statutárního orgánu, neboť v opačném případě by se stal institut diskvalifikace obsoletním z důvodu možnosti úniku právní odpovědnosti výkonem funkce toliko *de facto* a nikoli *de iure*. Je však třeba vzít v úvahu důsledky onoho vyloučení. Je zřejmé, že osoby formálně funkci nevykonávající není možné diskvalifikovat, neboť není z čeho tyto osoby vyloučit, je však možné je postihnout zákazem výkonu funkce v jiných obchodních korporacích či zákazem této činnosti do budoucna. Jak ale zabránit tomu, aby funkci nevykonávali fakticky v postavení stínového či faktického vedoucího? Je možné zabránit osobě, aby fakticky vykonávala vliv a ovlivňovala rozhodování člena představenstva či jednatele? Z hlediska práva zatím neexistuje žádný nástroj, který by tento „vztah“ reguloval.

¹⁰⁰ ŠTENGLOVÁ (2020) op. cit. pozn. 3, str. 209-212.

3.1.2 Závažné či opakované porušení

Aktuální právní úprava na rozdíl od dřívějšího znění již nepředpokládá kumulativní naplnění podmínek jak závažného, tak opakovaného porušení povinností.¹⁰¹ Nebude tak nutné vyčkávat na opakování závažného jednání, neboť i jedno jediné pochybení může pro společnost působit dlouhodobě nepříznivě a mít dalekosáhlé těžko odstranitelné následky. Na druhou stranu i nezávažné porušení povinností, nicméně opakované může být pro obchodní společnost ohrožující. V takovém případě však musí být dána určitá intenzita, která diskvalifikaci jednající osoby odůvodňuje. V opačném případě by mohlo dojít ze strany společníků, věřitelů, popř. jiných osob se zájmem¹⁰² ke zneužívání návrhů na zahájení diskvalifikačního řízení k šikanování osob zastávajících funkci ve statutárním orgánu.¹⁰³

3.1.2.1 Kvalifikace opakovaného pochybení

Jak již bylo uvedeno výše, pro účely vyloučení osoby z výkonu funkce bude třeba prokázat závažné či opakované porušení povinností. Je třeba zmínit, že zákon explicitně nestanoví, co lze považovat za „opakované“. Zatímco se ve Velké Británii dle CDDA 1986 opakovaným porušením myslí prokazatelné porušení, ke kterému došlo v období posledních pěti let minimálně třikrát¹⁰⁴, v českém právním řádu se tento pojem vykládá jako porušení, ke kterému došlo minimálně dvakrát¹⁰⁵.

Štenglová zastává názor, že za opakované porušování povinností lze považovat případy, kdy se dotčená osoba dlouhodobě dopouští porušování povinností v rámci více navazujících jednání směřujících k dosažení výsledku, který je pro obchodní společnost nepříznivý, ale taktéž i případy, kdy na jedno jediné jednání zapříčiní důsledky působící delší dobu pro společnost nepříznivě.¹⁰⁶ S tímto tvrzením si dovoluji nesouhlasit, neboť mám za to, že případ jednoho jediného jednání s dlouhodobými nepříznivými důsledky pro obchodní korporaci naplňuje definici závažného jednání, neboť se jedná o intenzitu jednání a nikoli o jeho opakovanost. Tvrzení, že „opakované porušení povinností“ může naplnit i jedno jediné jednání je dle mého názoru výklad *contra legem*.

¹⁰¹ K tomu srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. září 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022.

¹⁰² Srov. ust. § 63 odst. ZOK.

¹⁰³ RADA (2021) op. cit. pozn. 4, str. 477.

¹⁰⁴ Čl. 3 odst. 2 CDDA.

¹⁰⁵ K tomu srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. září 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022, dle kterého „musí dotčený člen statutárního orgánu porušit alespoň dvakrát“.

¹⁰⁶ ŠTENGLOVÁ (2016) op. cit. pozn. 80, str. 104.

3.1.2.2 Kvalifikace závažného pochybení

V praxi však může nastat problém s rozlišováním hranice závažnosti pochybení. Okolnost, zda lze určité jednání považovat za natolik závažné, bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu a poměrech dotčeného člena statutárního orgánu.¹⁰⁷ Nutné bude vzít v úvahu veškeré možné dovednosti, znalosti, schopnosti i zkušenosti takové osoby, jelikož pouze se zohledněním veškerých jejích možných nástrojů je možné určit, zda se jednalo o závažné pochybení či nikoli. Jinými slovy, jelikož diskvalifikace představuje ochranný nástroj nastupující v případě porušení povinnosti (nikoli toliko) jednat s péčí řádného hospodáře, bude zapotřebí zkoumat, zda dotčená osoba při svém jednání užila veškerých svých dovedností a schopností, které jsou u každé individuální osoby odlišné a činí ji tak specifickou.¹⁰⁸ Z toho vyplývá, že jednání jedné osoby může být považováno za závažné porušení povinnosti, zatímco obdobné jednání druhé osoby může být považováno za souladné s péčí řádného hospodáře, popř. porušení toliko nezávažné, neboť ta v rámci svých možností jednala maximálně pečlivě a činila veškeré kroky směřující k naplnění zájmů obchodní korporace.

Je třeba poznamenat, že ačkoliv členové statutárního orgánu disponující příslušnými znalostmi, dovednostmi a schopnostmi, nejsou neomylní a při respektování pravidla podnikatelského úsudku¹⁰⁹ mohou obchodní korporaci, jejíhož orgánu jsou členy, ohrozit. V takovém případě soud musí rovněž zohlednit veškeré okolnosti jednání konkrétní osoby. Pod pojmem závažné porušení si lze kupříkladu představit jednatele či člena představenstva, který pro společnost uzavírá zjevně nevýhodné smlouvy¹¹⁰ nebo zkresluje stav účetnictví, čímž ohrožuje nejen důvěryhodnost společnosti, ale také její věřitele. Soudím, že takové jednání by mělo být soudem shledáno jako závažné s ohledem na skutečnost, že ohrožuje jak samotnou existenci a důvěryhodnost obchodní společnosti, tak její věřitele a obchodní partnery, jakož i trh, na kterém tato obchodní korporace působí.

Nad výše uvedené je třeba dodat, že závažnost skutku by měla spočívat v jeho intenzitě a nikoli v tom, zda skutek naplnil skutkovou podstatu přestupku či trestného činu, popř. zda skutek vedl k úpadku obchodní společnosti.¹¹¹ V této souvislosti lze diskvalifikaci vnímat také jako

¹⁰⁷ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

¹⁰⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011, v souladu se kterým „*má-li člen představenstva akciové společnosti určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, je povinen je při výkonu funkce v rámci svých možností využívat. Tento závěr se obdobně prosadí i ve vztahu k jednatelům společnosti s ručením omezeným*“.

¹⁰⁹ Institut pravidla podnikatelského úsudku je upraven v ust. § 51 odst. 1 ZOK.

¹¹⁰ EICHLEROVÁ, K. Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Habilitační přednáška. *Právník*. 2022, 7, str. 697-703, str. 698.

¹¹¹ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

určité preventivní opatření před vznikem úpadku obchodní společnosti. Stejně tak nebude rozhodné, zda porušením povinnosti člena statutárního orgánu vznikla obchodní společnosti újma – např. v případě jednatele, který nevede řádně účetnictví a zkresluje stav hospodaření společnosti, není k vydání rozhodnutí o jeho vyloučení zapotřebí uložení pokuty finančním úřadem.¹¹²

Před účinností novely č. 33/2020 Sb. bylo možné v souladu se skutkovou podstatou upravenou v ust. § 65 odst. 2 ZOK postihnout diskvalifikací člena statutárního orgánu za předpokladu, že mu vznikne povinnost nahradit obchodní korporaci újmu vzniklou v důsledku porušení péče řádného hospodáře, aniž by se jednalo o porušení závažné a opakované.¹¹³ Teprve ve vazbě na tuto skutkovou podstatu se jako předpoklad nezbytný pro diskvalifikaci člena statutárního orgánu z výkonu funkce vyžadoval vznik újmy na majetku obchodní korporace. Mám však za to, že aktuální konstrukce je vhodnější, neboť účelem diskvalifikace je zabránit ve výkonu funkce osobám, které při řízení obchodní korporaci opětovně či významně selhaly a u kterých existuje zvýšené riziko, že by mohly opětovně selhat, přičemž ne vždy může tímto selháním vzniknout obchodní korporaci újma. Navíc je třeba vzít v úvahu kompenzační funkci opatření k náhradě újmy, k jejímuž naplnění není třeba dotyčnou osobu rovnou diskvalifikovat. Na druhou stranu je třeba poznamenat, že při vzniku povinnosti člena voleného orgánu nahradit obchodní korporaci újmu může dojít k situaci, že tato újma nebude členem kompenzována, čímž dojde k porušení povinnosti při výkonu funkce, které může být za určitých okolností pro společnost ohrožující a tím pádem kvalifikováno jako závažné. S ohledem na to shledávám dřívější ustanovení § 65 odst. 2 jako nadbytečné.

Vymezení institutu závažného porušení v rámci diskvalifikačního řízení se taktéž vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 31. srpna 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021, kde uvádí, že *„závažné porušení náležité péče, odůvodňující vyloučení z výkonu funkce podle § 65 ZOK, měla být považována zásadně toliko jednání činěná s hrubou nedbalostí.“*¹¹⁴

Naopak za závažné pochybení nepovažoval Vrchní soud v Olomouci to, že statutární orgán nezpřístupnil účetnictví společnosti a do sbírky listin, která je součástí rejstříkového spisu,

¹¹² PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*, 2012, 10, str. 24-27, str. 26.

¹¹³ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, I. - HAVEL, B. - CILEČEK, F. - KUHN, P. - ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 162.

¹¹⁴ V tomto usnesení se soud zabýval konkrétně porušením *„povinnosti nezbytné loajality, tedy jednání nikoliv v zájmu obchodní korporace, ale v zájmu svém, osob blízkých či jiných osob“*.

nezaložil účetní závěrky společnosti.¹¹⁵ S tímto rozhodnutím Vrchního soudu se ztotožňuji, neboť nezaložení účetní závěrky obchodní společnosti do sbírky listin nespátřuji jako jednání, které je způsobilé ohrozit obchodní společnost na její existenci, její věřitele či důvěryhodnost. Dle mého názoru by závažnost porušení povinnosti měla dosahovat takové intenzity, která je skutečně s to ohrozit důvěryhodnost obchodní společnosti v očích veřejnosti a narušit podnikatelské prostředí. Pro účely stanovení toho, co je považováno za závažné pochybení, bude třeba zohlednit také veškeré následky, které dané jednání zapříčinilo¹¹⁶. Pouze tak může být aplikace diskvalifikace ospravedlnitelná, neboť představuje významný zásah do poměrů diskvalifikované osoby¹¹⁷ i obchodní společnosti, jejíž orgán je diskvalifikovaná osoba členem. S ohledem na tuto skutečnost je třeba vykládat podmínky pro vyloučení členů statutárního orgánu restriktivně a tvrzené porušení musí být prokázáno nepochybně.¹¹⁸

Závěrem lze uvést, že jak závažnost, tak opakovanost porušení povinností bude nutné posuzovat podle konkrétních okolností daného případu.¹¹⁹

3.1.3 Obchodní korporace a jiné právnické osoby, v rámci jejichž orgánů může dojít k porušení povinností

Dle názoru Šuka je možné jednotlivá jednání, kterým člen statutárního orgánu porušil své povinnosti, sčítat v rámci jednotlivých obchodních korporací, jejichž statutárních orgánů je členem.¹²⁰ S tímto názorem souhlasím, neboť je třeba vzít v úvahu veškeré jednání dotyčné osoby, aby ji bylo možné kvalifikovat jako osobu pro obchodní společnosti a podnikatelské prostředí nebezpečnou. Lze argumentovat také tím, že v důsledku rozhodnutí o vyloučení dotyčné osoby přestává být taková osoba členem orgánu ve všech obchodních korporacích, ve kterých funkci zastává, a proto by bylo omezení se na zkoumání jednání v rámci jediné obchodní korporace nelogické. Proto bude předpoklad opakovanosti (bez ohledu na to, zda se jednalo o

¹¹⁵ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. července 2021, sp. zn. 8 Cmo 48/2021, kterým shledal, že „účetnictví společnosti vedeno bylo a že do konce roku 2018 k němu měla návrhovatka přístup, takže se sice může jednat o porušování povinností statutárního zástupce, nikoliv však závažné. Totéž platí pro porušení povinnosti zakládat do sbírky listin doklady účetního charakteru, protože v průběhu řízení byly účetní závěry za období let 2016-2018 do sbírky listin založeny a z jejich opožděného založení společnosti nevznikla žádná újma“.

¹¹⁶ Lze rovněž přihlídnout i ke vzniku újmy vzešlé z porušivšího jednání a k její výši, byť újma jako taková není obligatorním předpokladem pro diskvalifikaci osob.

¹¹⁷ Určení autoři shledávají diskvalifikaci jako zásah do základního lidského práva na svobodnou volbu povolání a svobodu podnikání zaručeným čl. 26 Listiny základních práv a svobod. K tomu srov. EICHLEROVÁ, K. Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Habilitační přednáška. *Právník*. 2022, 7, str. 697-703.

¹¹⁸ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. července 2021, sp. zn. 8 Cmo 48/2021.

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ (2016) op. cit. pozn. 80, str. 104.

¹²⁰ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 232-237.

porušení té samé povinnosti či nikoli) naplněn v případě, že k jednomu porušivšímu jednání dojde v obchodní společnosti A kupříkladu tím, že za tuto společnost bude člen statutárního orgánu uzavírat zjevně nevýhodné smlouvy, zatímco druhého porušení povinnosti se dopustí v obchodní společnosti B zkreslováním stavu účetnictví.

Zůstává však otázkou, zda je pro účely diskvalifikačního řízení relevantní případné pochybení v zahraničních OK. „*Určuje-li zákon, že předpokladem diskvalifikace je předchozí opakované nebo závažné porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu, míní tím porušení povinností plynoucí ze vztahu jím (spolu)upravovaného, tj. ze vztahu mezi českou obchodní korporací a členem jejího statutárního orgánu.*“¹²¹ Podle Šuka porušení povinnosti v zahraničních obchodních korporacích *stricto sensu* neznamena vyloučení z výkonu funkce, neboť „*rozšiřující výklad (jenž by pod pojem „povinnosti při výkonu funkce“ zahrnul i obdobné povinnosti stíhající členy statutárních orgánů zahraničních obchodních korporací), respektive důsledky z něho plynoucí, by přitom mohl být vnímán jako zásah do ústavně garantovaného práva na svobodnou volbu povolání (čl. 26 odst. 1 Listiny), respektive jako omezení tohoto práva nad rámec stanovený zákonem (čl. 26 odst. 2 Listiny).*“¹²²

Je potřeba respektovat působnost právních norem českého právního řádu, které se vztahují na české obchodní korporace a které neupravují vnitřní poměry zahraničních obchodních korporací. Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu povahu diskvalifikace jako nástroje sloužícího k dočasnému zamezení výkonu funkce všem osobám, které již ve funkci selhaly právě svým neřádným jednáním. K naplnění účelu diskvalifikace by se zdálo jako vhodné zohlednit jednání v zahraničních obchodních korporacích, neboť i to indikuje, zda je osoba způsobilá řádně spravovat tuzemské obchodní korporace, nicméně v tomto případě by došlo k příliš extenzivnímu výkladu, který by mohl narazit na ústavně garantované právo na svobodnou volbu povolání.

Nutné je v souvislosti s touto problematikou zmínit již platné znění ust. § 46 ZOK účinné od 1. července 2022, které již zohledňuje zákaz uložený orgánem veřejné moci jiného členského státu Evropské unie nebo státu Evropského hospodářského prostoru, anebo rozhodnutím mezinárodní organizace, a stanoví jej jako překážku výkonu funkce člena statutárního orgánu v tuzemsku.¹²³ Na základě této skutečnosti se může zdát, že novelizace ke zohlednění jednání člena orgánu zahraničních obchodních korporací směřuje. Vzhledem k současnému stavu

¹²¹ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

¹²² ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

¹²³ To na základě systému výměny informací. K tomu viz kapitolu 4.3.

integrace vnitřního trhu Evropské unie a harmonizačních politik v oblasti korporátního práva se zdá být relevantní zahrnout pochybení členů statutárních orgánů obchodních korporací minimálně Evropské unie. Na druhou stranu, bylo by problematické nalézt hranice porušovaných povinností, určení rozhodného práva, jakož i dokazování skutkových okolností. Z důvodu nadměrné zátěže soudů se přikláním k názoru, že by bylo vhodné při diskvalifikačním řízení zohlednit působení člena statutárního orgánu v zahraniční obchodní korporaci toliko za podmínky existence rozhodnutí orgánu veřejné moci v zahraničí, které údajně porušení povinnosti člena potvrzuje.¹²⁴

Z důvodu nadměrného zásahu do ústavně garantovaného práva na svobodnou volbu povolání ve smyslu čl. 26 Listiny základních práv a svobod považuje Šuk za sporné, zda lze přihlížet i k výkonu funkce v orgánech jiných právnických osob než obchodních korporací – např. ve spolku, nadaci či společenství vlastníků jednotek.¹²⁵ S ohledem na již zmíněný argument nepřiměřeného zásahu do základního práva na svobodnou volbu povolání a zejména s ohledem na znění ust. § 63 ve spojení s § 1 ZOK, vidím potřebu omezení se na obchodní korporace ve smyslu ZOK, tedy toliko na osobní a kapitálové obchodní společnosti a družstva, byť je silným argumentem, že i během řízení nadací, spolků či jiných právnických osob dochází ke správě cizích záležitostí určitou osobou, která musí při svém jednání postupovat v souladu se zákonnými požadavky na řádný výkon funkce.

3.1.4 Porušení povinnosti v posledních třech letech

Z hlediska výchovné funkce této sankce v podobě diskvalifikace osoby je zapotřebí její bezprostřední nástup po jednání, při kterém došlo k selhání řádného výkonu funkce. Za tímto účelem zákonodárce limituje (opět po vzoru britského CDDA 1986¹²⁶) dobu, po kterou je možné dotyčnou osobu postihnout diskvalifikací pro konkrétní jednání, a sice na dobu 3 let před zahájením diskvalifikačního řízení.

Zákon za svého dřívějšího znění, tedy před účinností novely zákona č. 33/2020, mlčel. Tato mezera v zákoně byla překlenuta výkladem, kterým se dovodilo, že počátkem, od něhož se lhůta tří let zpětně odvíjí, je zahájení řízení o vyloučení osoby z výkonu funkce.¹²⁷ Aktuální znění zákona však explicitně stanoví, že tímto počátkem je okamžik zahájení diskvalifikačního

¹²⁴ Zjišťování existence rozhodnutí by mohlo být zajištěno systémem BRIS – k tomu blíže v kapitole 4.3.

¹²⁵ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

¹²⁶ Čl. 3 odst. 2 CDDA vymezuje pěti leté období, v rámci kterého se osoba dopouští porušivšího jednání, za něž může být postížena diskvalifikací.

¹²⁷ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

řízení.¹²⁸ Tímto je den, ve kterém došel příslušnému soudu návrh na zahájení řízení v případě, že je diskvalifikační řízení zahajováno na návrh osoby s důležitým zájmem¹²⁹, nicméně je možné zahájit řízení i bez návrhu, což nad rámec ust. § 13 odst. 1 věta druhá ZŘS (dle kterého je soud povinen zahájit řízení bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení diskvalifikačního řízení) stanoví také ust. § 63 odst. 1 ZOK.¹³⁰

Jsem toho názoru, že zákonodárce zvolil vhodné řešení, neboť v případě, že k pochybení člena statutárního orgánu došlo před dávnou dobou, není důvod tyto osoby sankcionovat diskvalifikací, neboť následky takového jednání již zpravidla nepřetrvávají, dotyčné osoby již obchodní společnost a podnikatelské prostředí neohrožují a své činy „napravily“ následným řádným výkonem funkce se vši pečlivostí. V opačném případě bych viděla toto opatření jako rozporuplné s principem účelnosti.¹³¹ Mám za to, že postižení členů statutárních orgánů za jednání, ke kterým došlo v dávné minulosti, jen z toho titulu, že při správě obchodních korporací pochybili, by bylo v rozporu se smyslem a účelem institutu diskvalifikace a naprostou ignorancí jeho výchovné funkce.

Vzhledem k aktuálnímu znění a možnosti postihu osoby pro jednání toliko závažné či toliko opakované soudím, že dochází ke zpřísnění právní úpravy. To shledávám jako opodstatněné s ohledem na výchovnou funkci tohoto opatření¹³², neboť uložení sankce nastupuje ihned po porušení povinnosti, aniž by bylo nutné vyčkávat dalšího závažného pochybení. Nehledě na to, že při vyčkávání dalších závažných pochybení jen pro naplnění zákonného požadavku pro diskvalifikaci osoby by mohlo znamenat vyšší ohrožení či poškození veřejného zájmu a trhu, na kterém obchodní korporace, jejíž orgánu je diskvalifikovaná osoba členem, působí. Mám tak za to, že toliko bezprostředním zásahem v podobě nastoupením sankce za tato

¹²⁸ Srov. ust. § 63 odst. 1 ZOK.

¹²⁹ Srov. ust. § 63 odst. 3 ZOK. Dle komentářové literatury je zapotřebí tento pojem vykládat širěji než „právní zájem“, neboť v sobě zahrnuje kupříkladu zájem společenský, morální či ekonomický. Důležitý zájem bude předmětem dokazování, nicméně v mnoha případech bude důležitý zájem navrhovatele zřejmý *per se* (tím může být například samotná obchodní korporace, jejíž orgánu je diskvalifikovaná osoba členem, její společníci či členové ostatních orgánů obchodní korporace – dozorčí rady apod., popřípadě i věřitelé této obchodní společnosti a obchodní partneři mající na řádném hospodaření člena statutárního orgánu obchodní korporace svůj ekonomickým zájemem). K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016. Opačný názor zastává Rada, když tvrdí, že důležitý zájem bude potřeba prokázat s ohledem na různé postavení společníka společnosti s ručením omezeným, kvalifikovaného akcionáře a vlastníka jedné akcie akciové společnosti veřejně obchodované – srov. RADA (2021), op. cit. pozn. 4, str. 480.

¹³⁰ Nadále soud rozhoduje i bez návrhu o vyloučení člena statutárního orgánu i v případě, že takové osobě byla uložena povinnost dle § 66 odst. 1 ZOK, tedy bylo rozhodnuto úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení, o přispění takového člena k úpadku porušením povinností, jakož i o povinnosti poskytnout plnění do majetkové podstaty obchodní korporace.

¹³¹ Princip účelnosti vnímám jako důležitý předpoklad pro zahájení diskvalifikačního řízení. Tento princip plyne taktéž z britského vzoru CDDA 1986. K tomu srov. čl. 5A CDDA 1986, dle kterého může *Secretary of State* požádat soud o zahájení diskvalifikačního řízení v případě, že shledá, že je tak účelné z hlediska veřejného zájmu.

¹³² Vyšší výchovná funkce tohoto postupu je taktéž zohledněna v důvodové zprávě k zákonu č. 33/2020 Sb.

porušivší jednání může dojít k účelné ochraně obchodní společnosti před nezodpovědným jednáním jejích správců.

3.1.4.1 Problematika přechodných ustanovení

S ohledem na časové období sepsu této diplomové práce vidím potřebu v souvislosti s touto problematikou zmínit i přechodná ustanovení ZOK. Před 1. lednem 2021 bylo zapotřebí kumulativního naplnění podmínek jak závažného, tak opakovaného porušení, zatímco po účinnosti novely z. č. 33/2020 Sb. postačí naplnění toliko jedné z výše uvedených podmínek. S ohledem na skutečnost, že je nyní možné zahájit diskvalifikační řízení, ve kterém lze postihnout dotyčného člena statutárního orgánu za jednání, kterým porušil své povinnosti při výkonu funkce v posledních třech letech, tedy ještě před 1. lednem 2021, je třeba respektovat požadavky stanovené zákonem účinným v období, ve kterém se tohoto jednání dopustil. Je namístě argumentovat také tím, že novela přinesla „zprísnění“ podmínek, na základě kterých lze dotyčného člena z výkonu funkce diskvalifikovat, a tudíž by se pro takovou osobu měla použít právní úprava mírnější. Shodný názor zastává i Šuk.¹³³

Jinými slovy, vyloučit člena statutárního orgánu obchodní korporace bude možné pro závažné porušení povinností, či pouze nezávažné, ale opakované toliko za předpokladu, že se jej dopustil v období od 1. ledna 2021. Za jednání, kterého se takový člen dopustil za účinnosti dřívější právní úpravy (tedy do 31. prosince 2020), bude osoba postižitelná diskvalifikací pouze za předpokladu, že se jednalo o pochybení jak závažné, tak opakované. Opačné by bylo v rozporu se zákazem retroaktivity jakožto vůdčímu právnímu principu prostupujícímu celým právním řádem, neboť každá osoba si musí být v době, ve kterém jednání činí, vědoma veškerých konsekvencí, které pro ni z tohoto jednání mohou vzejít.

3.2 Doba vyloučení člena z výkonu funkce

Další ze změn, kterou přinesla novela č. 33/2020 Sb., je diskreční pravomoc soudce při rozhodování o délce zákazu činnosti, kterou spojuje s rozhodnutím o vyloučení člena statutárního orgánu. Podstatou je zohlednění veškerých specifik daného případu, zejména závažnosti jednání, jež diskvalifikace člena odůvodňuje, a to na rozdíl od dřívějšího znění zákona, které soudce vázalo k jediné možné alternativě – vyloučení člena na fixně stanovenou dobu tří let jednotnou

¹³³ ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

pro všechny případy.¹³⁴ Na druhou stranu, jednalo-li se o opětovné vyloučení dle ust. § 67 odst. 1 ZOK ve znění účinném do 31. prosince 2020, soudu náležela diskreční pravomoc rozhodnout o její délce až na dobu deseti let.

Český zákonodárce se tak pravděpodobně inspiroval britskou právní úpravou v CDDA 1986¹³⁵, která je oproti dřívější české úpravě důslednější – umožňuje soudu diskvalifikovat ředitele až na dobu pěti let v případě porušení povinností při výkonu funkce, na období až patnácti let v případě tzv. *fraudulent trading* nebo porušení předpisů na ochranu hospodářské soutěže, popř. jej vyloučí na dobu dvou až patnácti let, pokud jde o jeho nezpůsobilost (*unfitness*).¹³⁶ Z výše uvedeného je patrné, že i britský zákonodárce rozlišuje závažnost jednání ředitele, když stanoví různou maximální dobu pro vyloučení osoby z výkonu funkce. S ohledem na tuto skutečnost je zřejmé, že stejný požadavek na zohlednění intenzity porušení by měl plynout i pro soudce při rozhodování konkrétního případu vyloučení.

Důvodová zpráva dále uvádí, že tato novelizace volá po současných evropských trendech směřujících k mírnějšímu postihu osob, které ve své podnikatelské činnosti selhaly.¹³⁷ Fakultativní možnost diskvalifikace osob z výkonu funkce tak zabraňuje stigmatizaci členů statutárního orgánu obchodní společnosti v případě, kdy selže jejich podnikatelské úsilí. Zohlednění specifik konkrétního případu a následná možnost upuštění od jejich vyloučení z výkonu funkce může být velkou motivací dotyčných osob ke změně jejich dosavadního způsobu řízení obchodní společnosti, což má za následek i podporu podnikání jako takového a rozvoje trhu.¹³⁸

Ačkoliv jsem výše v práci zmiňovala „zprísňení“ právní úpravy, pokud jde o podmínku závažnosti či opakovanosti takového porušení, s ohledem na zavedení diskreční pravomoci soudu je patrné, že dochází současně i ke zmírnění tohoto institutu.

Pravomoc soudu stanovit délku doby, po kterou nesmí osoba vykonávat funkci ve statutárním orgánu, však není bezbřehá a je limitována dobou tří let. Maximální délka diskvalifikace se jeví jako oprávněná s ohledem na skutečnost, že účelem institutu diskvalifikace není zabránění ve výkonu funkce této osobě donekonečna (čímž by se ostatně dalo uvažovat o

¹³⁴ Srov. ust. § 63 ZOK ve znění účinném do 31.12.2020, dle kterého „člen statutárního orgánu nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu...“.

¹³⁵ O inspiračním zdroji pro stanovení maximální doby diskvalifikace pojednává důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

¹³⁶ Blíže se tomuto tématu věnuji v kapitole 1.1.

¹³⁷ Srov. směrnici Evropského parlamentu a Rady o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2013/30/EU.

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

protiústavnosti tohoto opatření, neboť by kolidovalo s ústavně zaručeným právem na svobodnou volbu povolání stanoveným čl. 26 Listiny základních práv a svobod¹³⁹), nýbrž toliko bezprostřední ochrana obchodní společnosti a trhu, na kterém působí.

Mám za to, že možnost stanovení délky zákazu výkonu funkce, kterou zákonodárce ponechává soudu, je spravedlivá, a to zejména s ohledem na to, že závažnost pochybení může být ve všech případech různá. Je třeba rozlišovat mezi jednáním jednatele společnosti s ručením omezeným věnující se charitativní činnosti a jednáním člena představenstva veřejně obchodované akciové společnosti, kterým může nepříznivě ovlivnit chování trhu. Diskreci soudu tak vnímám jako vhodné řešení, neboť umožňuje zvážit specifika konkrétního případu, zohlednit rizika, která by pro podnikatelské prostředí plynula z následného setrvání porušivší osoby ve výkonu funkce, jakož i její způsobilost ohrozit veřejný zájem. Namísto je uvést i argument, že by postih osob, které nepředstavují zvýšené riziko pro obchodní korporaci a neohrožují veřejný zájem, byl proti smyslu a účelu institutu diskvalifikace, neboť ta by poztrácela jakoukoli ochrannou funkci, která má být tomuto opatření imanentní.

Současné za použití jazykového výkladu lze dojít k závěru, že na základě „*soud může i bez návrhu rozhodnout*“ je zákonodárcem dána pouhá možnost soudu rozhodnout o vyloučení. V souladu s citovaným ustanovením tak soud může upustit od vyloučení osob v případě, že shledá, že konkrétní osoba při výkonu své funkce sice selhala, avšak neshledá v závažnosti či opakovanosti tohoto jednání dostatečný důvod pro vyloučení z výkonu funkce.¹⁴⁰ Mám za to, že v případě bagatelního byť opakovaného porušení povinnosti, které bude pro obchodní společnost zanedbatelné, by na základě testu proporcionality a po zvážení veškerých okolností měl soud dospět k upuštění od diskvalifikace člena statutárního orgánu. Současné je při úvazu soudu o upuštění od diskvalifikace člena orgánu obchodní korporace potřeba zvážit i veškeré jiné okolnosti, např. náročnost správy a řízení takové obchodní korporace, způsobilost jiných osob ujmout se této funkce na základě svých znalostí, dovedností a zkušeností potřebných pro její řízení, a to za účelem, aby nedošlo k situaci, kdy bude obchodní korporace ve své činnosti paralyzována. Samotné vyloučení takové osoby z výkonu funkce a následné „odpadnutí“ obchodní korporace z trhu by mohlo způsobit fatální následky pro podnikatelské prostředí.

¹³⁹ K ústavnosti institutu diskvalifikace srovnej EICHLEROVÁ, K. Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Habilitační přednáška. *Právník*. 2022, 7, str. 697-703.

¹⁴⁰ Naproti tomu srovnej ust. § 63 odst. 2 ZOK, dle kterého je soud povinen obligatorně rozhodnout o vyloučení za kumulativního splnění podmínek, kterými je (i) porušení povinností přispělo k úpadku obchodní korporace, ii) insolvenční soud rozhodl o způsobu řešení úpadku a iii) insolvenční soud rozhodl o povinnosti člena statutárního orgánu vydat majetkový prospěch nebo o povinnosti přispět plněním do majetkové podstaty nebo o povinnosti.

V každém případě by měl soud dle mého názoru při zvažování upuštění od diskvalifikace postupovat obezřetně a mělo by se jednat toliko o výjimečné případy, neboť je zapotřebí aplikovat veškeré možné nástroje a instrumenty, které právní řád umožňuje, k ochraně spravované obchodní korporace, její důvěryhodnosti a podnikatelského prostředí. Na druhou stranu se soudce při rozhodování ať již o délce diskvalifikační doby či o upuštění od provedení takového opatření musí řídit tím, jaké následky by pro obchodní společnost i pro veřejnost znamenala každá z jednotlivých variant.

3.3 Přiměřenost sankce závažnosti porušení

Obecně je zásada proporcionality vůdčím ústavněprávním principem prostupujícím celým českým právním řádem, který vyžaduje, aby prostředky použité k dosažení určitého cíle nebyly nadměrně zatěžující nebo zbytečné ve srovnání s požadovaným výsledkem.

Ačkoli není v zákonném textu ust. § 63 an. ZOK požadavek přiměřenosti v souvislosti s diskvalifikací členů statutárního orgánu zohledněn, je tato zásada přiměřenosti implicitně začleněna do celkového právního rámce upravujícího tuto oblast¹⁴¹. Šuk k zásadě přiměřenosti uvádí, že „*i tehdy, kdy to zákon nestanoví výslovně, musí být sankce stíhající členy volených (tj. i statutárních) orgánů za porušení jejich povinností zásadně přiměřená významu povinnosti, již člen orgánu porušil, závažnosti jeho pochybení, jakož i všem dalším v úvahu přicházejícím okolnostem konkrétního případu tak, aby uložení této sankce bylo možné považovat za adekvátní (spravedlivý) důsledek předchozího porušení právní povinnosti členem orgánu.*“¹⁴² Dle jeho názoru se výše uvedené uplatní taktéž u diskvalifikace člena statutárního orgánu. K závěru, že se má na diskvalifikaci aplikovat test proporcionality, se kloní i Eichlerová.¹⁴³

Zákonem neuvedená, avšak soudy vyžadovaná podmínka přiměřenosti sankce závažnosti porušení povinnosti plyne i z judikátu sp. zn. 27 Cdo 1319/2018¹⁴⁴, v souladu se kterým by měla být sankce proporcionalní k významu a závažnosti pochybení člena statutárního orgánu. Dále toto rozhodnutí zdůrazňuje povahu tohoto principu jako obecné právní zásady imanentní českému právnímu řádu.¹⁴⁵ Byť se skutková podstata řešeného případu vztahuje k ručení jakožto následku porušení péče řádného hospodáře, mám za to, že se princip přiměřenosti uplatní taktéž u

¹⁴¹ JOSKOVÁ, L. – PRAVDOVÁ, M. – DVOŘÍKOVÁ, E. *Nová společnost s ručením omezeným. Právo – účetnictví – daně*. 4. vyd. Praha: Grada, 2021. str. 947.

¹⁴² ŠUK (2020) op. cit. pozn. 3, str. 212-220.

¹⁴³ EICHLEROVÁ (2022) op. cit. pozn. 110.

¹⁴⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. února 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018.

¹⁴⁵ K tomu srov. ust. § 3 odst. 3 OZ.

diskvalifikace, neboť právní principy mají natolik obecnou povahu, že jsou aplikovatelné zpravidla ve všech ostatních případech. Zejména by měl být na proporcionalitu kladen důraz tam, kde je zákonodárcem ponechává možnost velké diskrece (v případě diskvalifikačního řízení při určení závažnosti a opakovatelnosti jednání a následně při stanovení délky diskvalifikace).

Stejně tak je princip proporcionality bohatě zastoupen i v judikatuře českých soudů, které uvádí, že je princip přiměřenosti „*moderním ústavním nepsaným pravidlem, které podle dnes již konstantní judikatury Ústavní soud rovněž aplikuje*“ a „*kteřý náleží mezi obecné zásady právní, jež sice nejsou v právních předpisech výslovně obsaženy, avšak v evropské právní kultuře se bezesbytku uplatňují*“.¹⁴⁶

Výslovně je požadavek přiměřenosti sankce stanoven toliko v případě žaloby na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK.¹⁴⁷ Je otázkou, proč tento požadavek přiměřenosti není explicitně uveden i u jiných následků porušení povinnosti. Nicméně argumentem *per analogiam* lze dojít k závěru, že je třeba okolnosti, jako je právě dosavadní výkon funkce člena statutárního orgánu a závažnost jeho pochybení, pečlivě zvážit a zohlednit taktéž při rozhodování o diskvalifikaci dotyčné osoby, neboť ta taktéž významně ovlivňuje právní, společenské a ekonomické postavení člena.

Pro ilustraci je vhodné uvést příklad člena představenstva kótované akciové společnosti, u kterého bylo soudem rozhodnuto o zákazu výkonu funkce. Bylo by v tomto případě spravedlivé postihnout tuto osobu taktéž zákazem výkonem funkce člena představenstva bytového družstva menšího bytového domu?¹⁴⁸ V případě porušení povinností členem představenstva obchodní korporace lze dojít k závěru, že je tato diskvalifikovaná osoba nevěrohodná toliko pro výkon činností, které svou významností odpovídají specifickým povinnostem nezbytným pro řízení a správu obchodní korporace působící na tomto trhu. Na místě tak bude zvážit, zda nebude vhodné směřovat zákaz činnosti plynoucí z diskvalifikace dotyčné osoby toliko vůči osobám působícím na kapitálovém trhu.¹⁴⁹

Ačkoliv z důvodové zprávy neplyne zákonodárcův záměr ani důvod absence zákonného zakotvení požadavku přiměřenosti sankce závažnosti pochybení, sama tuto absenci zdůvodňují

¹⁴⁶ Nález ÚS ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.

¹⁴⁷ A toliko ve vztahu k míře, v jaké porušivší člen přispěl k nedostatečné výši majetkové podstaty, ačkoliv dle názoru Štenglové je třeba vzít v úvahu i jiné faktory, které například uvádí jako dosavadní výkon funkce porušivšího člena, jeho majetkové poměry, jakož i závažnost pochybení jako spolupříčiny vzniku úpadku obchodní korporace.

¹⁴⁸ Vezměme v potaz, že podmínky pro to stát se členem představenstva malého bytového domu splňuje pouze úzký okruh osob, a to kvůli zákonnému požadavku být členem tohoto bytového družstva. Zatímco členem představenstva akciové společnosti může být v zásadě kdokoli, nemusí se nutně jednat o akcionáře společnosti.

¹⁴⁹ EICHLEROVÁ (2022) op. cit. pozn. 110.

skutečností, že to není nutné vzhledem ke specifickému právnímu kontextu, v němž institut diskvalifikace působí.

V souladu s okolností, že požadavek přiměřenosti není upraven přímo v zákonném textu, ale plyne toliko z judikatury a literatury, je třeba ho při rozhodování o vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce aplikovat. Nezohlednění všech okolností konkrétního případu, jakož i neúměrnost diskvalifikačního opatření (ať už jeho aplikace či neaplikace, délka zákazu činnosti či udělení výjimky z něj v určitých obchodních korporacích apod.) údajnému pochybení by znamenala intenzivní zásah do esenciální podstaty práva na svobodný výkon povolání a zkracovala by diskvalifikovanou osobu nad míru větší, než je nezbytně nutné.¹⁵⁰

¹⁵⁰ EICHLEROVÁ (2022) op. cit. pozn. 110, str. 703.

4. Diskvalifikační rejstřík

Pro účely zachování ochranné funkce diskvalifikace a efektivnější kontroly nad tím, kdo skýtá záruky řádné správy cizích záležitostí, je zapotřebí zajistit určitou publicitu, neboť toliko zákonná informační povinnost osoby ohledně existence překážky výkonu funkce se nezdá být dostačující. Diskvalifikace člena z výkonu funkce sice je ochranným prostředkem pro obchodní korporaci, ze které je tento člen vyloučen, potažmo pro její věřitele, ochranná funkce se však nemusí vždy projevit u jiných obchodních korporací a třetích osob, na jejichž ochranu diskvalifikace také míří. Vezměme v potaz věřitele obchodních korporací, kteří bez jakékoli publicity nemohou rozpoznat, zda je obchodní korporace řízena způsobilými či nezpůsobilými osobami.¹⁵¹ Vhodným řešením je registr diskvalifikací, který by identifikoval osoby, které již při správě selhaly a u kterých tak existuje zvýšené riziko, že opětovně selžou.

4.1 Publicita ve Velké Británii

Jak jsem uvedla již v kapitole 1.1, významným předobrazem je značně rozsáhlá a propracovaná britská úprava. Ve Velké Británii se publicita dotýká jak jednotlivých ředitelů, kteří jsou vedeni v registru ředitelů každé jednotlivé obchodní společnosti, tak jednotlivých diskvalifikovaných osob, pro které je tzv. *Company House* veden registr diskvalifikací¹⁵² jako samostatný veřejně přístupný rejstřík.¹⁵³

Zavedení tohoto registru zvyšuje transparentnost a zamezuje nezpůsobilým ředitelům vykonávat funkci, neboť takto diskvalifikované osoby identifikuje, informuje o době vzniku a zániku zákazu výkonu funkce, důvodu, pro který byl ředitel diskvalifikován, obsahuje informace o obchodní společnosti, ve které svou funkci diskvalifikovaný ředitel zastával, zdali se jednalo o jednu či více diskvalifikací téže osoby, jakož i informace o výjimkách z této diskvalifikace.¹⁵⁴

4.2 Důvody zavedení

Absence diskvalifikačního rejstříku v České republice byla významným nedostatkem, neboť vyloučené osoby, u nichž je dána překážka výkonu funkce, nebyly zapisovány do žádného

¹⁵¹ Je možné argumentovat zákonným ručením diskvalifikované osoby za dluhy obchodní korporace dle ust. § 65 ZOK, na druhé straně pro je zapotřebí, aby taková diskvalifikovaná osoba vlastnila majetek k uspokojení pohledávek věřitelů.

¹⁵² Tzv. Register of Disqualified Directors.

¹⁵³ MACINTYRE, E. *Business law*. 2016, str. 477.

¹⁵⁴ Srov. Search for disqualified company directors. [online]. [cit. 4. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/search-the-register-of-disqualified-company-directors>

seznamu a rozhodnutí o vyloučení takových osob nebyla nikde evidována. Tato skutečnost je v rámci mezinárodního srovnání skutečně ojedinělostí.¹⁵⁵

Diskvalifikační rejstřík je nezbytným předpokladem pro ochranu třetích osob a posílení ochrany veřejného pořádku, neboť umožňuje efektivněji kontrolovat, zda se členy statutárního orgánu nestanou osoby, u kterých existuje překážka výkonu funkce, a tím pádem i zvýšené riziko, že nebudou spravovat cizí záležitosti řádně. S ohledem na tuto skutečnost by mělo s jeho vznikem dojít k pozitivnímu rozvoji podnikatelského prostředí, neboť tím bude zajištěna důvěryhodnost obchodních korporací a osob, které jsou nebo se mohou stát členy statutárního orgánu obchodní korporace.¹⁵⁶

Mezi další důvody zavedení diskvalifikačního rejstříku patří zejména požadavek řádné transpozice čl. 13i směrnice o digitalizaci,¹⁵⁷ na základě kterého se v jednotlivých členských státech uplatní obecná pravidla stanovující překážky výkonu funkce členů volených orgánů obchodních korporací, jakož i pravidla evidování osob, u nichž je dána překážka výkonu funkce, za účelem fungování výměny informací.¹⁵⁸

4.3 Evidence vyloučených osob jako novinka v českém právním řádu

Změnu, kterou přinesla novela – zákon č. 416/2022 Sb., je zavedení tzv. *evidence vyloučených osob* upravené v ust. § 70 an. ZOK. Ta má fungovat jako informační systém veřejné správy, který vede a spravuje Ministerstvo spravedlnosti¹⁵⁹, a to od účinnosti novely, tedy od 1. července 2022.

V souladu s ust. § 70a písm. a) ZOK budou do této evidence zapisovány osoby, u kterých je dána překážka výkonu funkce – půjde mimo jiné o osoby, které byly z výkonu funkce člena statutárního orgánu rozhodnutím soudu vyloučeny v důsledku porušení povinností při výkonu funkce.¹⁶⁰ Zápis diskvalifikované osoby do takové evidence však bude proveden toliko na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci České republiky.¹⁶¹ Ve vztahu k členským státům Evropské unie

¹⁵⁵ Srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 416/2022 Sb.

¹⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2022 Sb.

¹⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností.

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2022 Sb.

¹⁵⁹ Srov. ust. § 70 ZOK ve znění účinném od 1. července 2022.

¹⁶⁰ Vedle vyloučení z výkonu funkce dle § 63 až 65 ZOK se do evidence zapisují i osoby, kterým (i) byl uložen zákaz činnosti zakládající překážku výkonu funkce, (ii) které byly odsouzeny pro trestný čin zakládající překážku výkonu funkce, nebo (iii) na jejichž majetek byl prohlášen konkurs.

¹⁶¹ V souvislosti s diskvalifikací osob v civilním řízení se bude jednat o rozhodnutí soudního orgánu, nicméně je možný zápis do takové evidence mimo jiné na základě rozhodnutí v trestních řízeních, ve kterém bylo pravomocně

a státům tvořících Evropský hospodářský prostor bude zaručena výměna informací prostřednictvím systému *BRIS* neboli *Business Registers Interconnection System*. Novelizovaná úprava přiznává rozhodnutím orgánu veřejné moci jiných členských států Evropské unie nebo států Evropského hospodářského prostoru stejnou váhu jako rozhodnutím vydaným orgány veřejné moci České republiky. V zásadě tak platí, že kdo nesmí vykonávat funkci v jiném členském státě, nesmí se stát členem orgánu obchodní korporace na území České republiky.¹⁶² Takové řešení se zdá být s ohledem na svobodu usazování, volný pohyb pracovníků a vnitřní trh Evropské unie jako vhodné.

Hodí se taktéž poznamenat, že právní účinky diskvalifikace nastávají již právní mocí rozhodnutí o vyloučení takové osoby, kdy přestává být osoba členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích¹⁶³ (s výjimkou těch korporací, ve vztahu ke kterým soud rozhodl jinak¹⁶⁴). Zápis do této evidence tak nebude mít na právní postavení diskvalifikované osoby vliv, neboť bude mít toliko deklaratorní charakter¹⁶⁵ potvrzující již existující právní vztah. V případě rozporu zapsaného stavu s pravomocným rozhodnutím bude zápis bez zbytečného odkladu opraven, a to i na základě podnětu zapsané osoby.¹⁶⁶

V souladu s ust. § 70b ZOK budou předmětem zápisu zejména identifikační údaje diskvalifikované osoby, den vzniku a zániku překážky výkonu funkce, případně i očekávaný den zániku, je-li předem znám, důvod vedoucí k diskvalifikaci dotyčné osoby, název orgánu, jež o diskvalifikaci rozhodl, jakož i rozsah překážky výkonu funkce, je-li omezena na určitou oblast podnikání či obor činnosti.

Na základě výše uvedených zapisovaných údajů lze dojít k závěru, že zápis do takové evidence může mít dopad na osobnostní oblast diskvalifikovaného člena a může kolidovat s jeho právem na ochranu osobních údajů. Z tohoto důvodu zákonodárce považoval za nutné zřídit rejstřík diskvalifikovaných osob jako neveřejný s omezeným okruhem subjektů, které do něj budou mít přístup.¹⁶⁷ Do toho okruhu bude v souladu s ust. § 70d odst. 2 ZOK spadat soud a notář v rozsahu, v jakém odpovídá účelům soudního řízení či výkonu notářské činnosti, tedy za účelem zjištění existence překážky výkonu funkce před provedením zápisu určité osoby jako člena

rozhodnuto o spáchání trestného činu zakládající překážku výkonu funkce – srov. § 70a písm. c) ZOK ve znění účinném od 1. července 2022.

¹⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2022 Sb.

¹⁶³ Srov. ust. § 64 odst. 1 ZOK.

¹⁶⁴ Srov. ust. § 64 odst. 2 ZOK.

¹⁶⁵ Srov. ust. § 64 ZOK, dle kterého právní mocí rozhodnutí o vyloučení přestává být taková osoba členem statutárního orgánu.

¹⁶⁶ Srov. ust. § 70e odst. 4 ZOK ve znění účinném od 1. července 2022.

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2022 Sb.

statutárního orgánu do veřejného rejstříku, popř. obecně pro účely soudního řízení (kupříkladu řízení o náhradě škody).

Mimo výše uvedené subjekty nebude jinému dána možnost nahlížet do evidence vyloučených osob. Lze však předpokládat, že obchodní korporace bude v rámci volby členů statutárního orgánu požadovat případná potvrzení o neexistenci překážek výkonu funkce.¹⁶⁸ Za tímto účelem zde existuje možnost dotyčné osoby požádat o poskytnutí výpisu z této evidence o informacích o ní vedených, popř. možnost požádat o potvrzení, že v této evidenci není vedena.¹⁶⁹ V konečném důsledku docházím k závěru, že s ohledem na zápis toliko nezbytných údajů, podmínky a způsob vedení evidence vyloučených osob se v případě kolize zájmu na ochraně veřejného pořádku a třetích osob a práva na ochranu soukromí prostředek jeví jako proporcionální sledovanému cíli.

Je však třeba vzít v úvahu časovou prodlevu mezi jmenováním osoby do funkce člena statutárního orgánu a okamžikem, kdy má dojít k jejímu zápisu do veřejného rejstříku. V určitých případech může nastat situace, kdy dojde ke jmenování již diskvalifikované osoby, která svou překážku výkonu funkce zamlčí, přičemž o této překážce se obchodní korporace dozví až s určitým odstupem na základě zamítnutí zápisu rejstříkovým soudem. Lze tak přisvědčit, že veřejnost evidence vyloučených osob by umožnila obchodní korporaci rychleji a pružněji reagovat na takové situace. Současně je možné očekávat i její preventivní působení na členy statutárních orgánů, pro které by samotné zveřejnění informace o jejich diskvalifikaci znamenalo negativní následek. Publikace by tak dle mého názoru měla posílit účinnost tohoto institutu.

Jsem toho názoru, že zavedení evidence bude mít vysoký přínos, neboť diskvalifikační rozhodnutí byly jediným případem rozhodnutí zakládajícího překážku výkonu funkce, které se neevidovalo v rámci žádného informačního systému.¹⁷⁰ Z tohoto důvodu tak nebude možné evidovat osoby, jež byly vyloučeny na základě rozhodnutí, jehož právní moc nastala dříve, než nabyla účinnosti novela. Naproti tomu osoby, u nichž je dána překážka výkonu funkce na základě jiného právního důvodu¹⁷¹, je možné „přepsat“ z důvodu jejich vedení v jiné centrální evidenci – insolvenční rejstřík, rejstřík trestů, rejstřík přestupků. V takovém případě mám za to, že dochází ke „zvýhodňování“ již dříve diskvalifikovaných osob, neboť jejich překážky výkonu funkce budou

¹⁶⁸ Pro účely zápisu osoby do veřejného rejstříku bude v rámci rejstříkového řízení potřeba, aby dotyčná osoba prokázala absenci překážek výkonu funkce čestným prohlášením. Poskytnutí nepravdivého prohlášení může vést ke vzniku trestněprávní odpovědnosti podle ust. § 254 odst. 2 trestního zákoníku.

¹⁶⁹ Srov. ust. § 70e odst. 1 ZOK ve znění účinném od 1. července 2022.

¹⁷⁰ Rozhodnutí se pouze zveřejňovala do Sbírky listin – k tomu srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 416/2022 Sb. k ust. § 66 zákona o veřejných rejstřících.

¹⁷¹ Např. pravomocné odsouzení za vyjmenované trestné činy, rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek osoby.

pro účely zápisu hůře dohledatelné, a může tak nastat situace, že budou do funkce zvoleny, aniž by splňovaly podmínky jejího výkonu. *De lege ferenda* tedy navrhuji evidovat i osoby, jež byly diskvalifikovány před nabytím účinnosti evidence vyloučených osob a jejichž zákaz činnosti stále trvá, a to z důvodu zajištění vyšší míry ochrany, kterou evidence může zajišťovat.

Evidence by tak měla mít vysoký informační přínos pro obchodní korporace, které mají zájem na tom, aby byly jejich záležitosti spravovány spolehlivou a odpovědnou osobou s dobrými předpoklady pro výkon funkce¹⁷². Současně může přinést uspokojení i jejím věřitelům, kteří mají zájem na tom, aby byla obchodní korporace spravovaná řádně, a nedošlo tak k ohrožení dobytosti jejich pohledávek.

Nelze však přehlížet, že i přes skutečnost, že může dojít k diskvalifikaci osob nacházejících se v postavení faktického vedoucího a jejich následnému zápisu do evidence vyloučených osob, ochrana bude oslabená, a to z toho titulu, že nebude možné uvedenou osobu oficiálně zapsat jako člena statutárního orgánu, čímž dojde k zamezení vykonávat funkci *de iure*, nicméně nebude možné zamezit ve výkonu funkce *de facto* a uplatňování vlivu na členy statutárního orgánu – obranou proti takovému jednání nadále zůstane zákonné ručení dle ust. § 65 ZOK. Ačkoli tedy nově zřízená evidence nabízí vhodné řešení, není s to postihnout veškerá rizika s touto problematikou spojená.

S ohledem na skutečnost, že nelze spoléhat toliko na dodržení informační povinnosti vyloučených osob, se zavedení evidence jeví jako nezbytný předpoklad pro zajištění ochranné funkce diskvalifikace, neboť v opačném případě by zcela vymizel přehled o osobách, které spravují cizí záležitosti nezodpovědně, a mohlo by tak docházet k situacím, kdy se tyto diskvalifikované osoby opětovně ujmou funkce a při správě obchodních korporací selžou a ohroží trh.

¹⁷² Zohledníme-li také, že bude z výpisu patrná i jiná překážka výkonu funkce – např. z důvodu, že byl na jejich majetek prohlášen konkursu nebo byly tyto osoby pravomocně odsouzeny pro trestný čin, což mimo jiné evokuje, že osoba neskýtá záruky dobré správy – srov. ust. § 70c písm. c), d) ZOK ve znění účinném od 1. července 2022.

Závěr

Termínem diskvalifikace v právním prostředí rozumíme zákaz vykonávat činnost člena statutárního orgánu obchodních korporace v důsledku závažného či opakovaného porušení povinností při výkonu funkce. Diskvalifikace byla do českého právní řádu po vzoru Velké Británie zavedena za tím účelem, aby chránila obchodní společnosti, věřitele či zákazníky, tedy obecně veřejný zájem, a to tím způsobem, že znemožní diskvalifikované osobě opětovně jednat způsobem, který se již v minulosti ukázal jako nebezpečný.

Tento relativně nový institut je obsažen v právních řádech téměř všech zemí Evropské unie, nicméně za nejpropracovanější pramen úpravy diskvalifikace členů volených orgánů, který byl současně významným inspiračním zdrojem pro českou právní úpravu, je pokládán britský *Company Directors Disqualification Act 1986*. Dle britské judikatury je diskvalifikace chápána jako prostředek ochrany před těmi, kteří zneužívají výsady omezené odpovědnosti obchodních korporací. Britská právní úprava diskvalifikace je však oproti české širší a kasuističtější a rozeznává poměrně specifické důvody pro diskvalifikaci tzv. *directors*. Britský CDDA 1986 rozlišuje důvody pro fakultativní a obligatorní diskvalifikaci, jakož i diskreční pravomoc soudu co do délky zákazu činnosti. Ve Velké Británii může k diskvalifikaci dojít dvěma způsoby, a to na základě diskvalifikačního příkazu nebo dobrovolného diskvalifikačního závazku, jehož přijetí je na úvaze tzv. *Secretary of State*. Stejně jako diskvalifikační příkaz má i dobrovolný diskvalifikační závazek závažné důsledky, neboť bez svolení soudu nemohou diskvalifikované osoby po stanovenou dobu vykonávat funkce, při které by se podílely na řízení společnosti, ledaže je těmto osobám udělená určitá výjimka. Kontrola diskvalifikovaných osob je zajištěna zápisem do tzv. diskvalifikačního rejstříku vedeném *Company House*. V případě porušení povinnosti stanovené příkazem či závazkem nastupuje sankce v podobě zákonného ručení za dluhy společnosti a následné opětovné vyloučení, osoba však může čelit i trestněprávní, popř. správněprávní odpovědnosti.

Důležitá je otázka povahy odpovědnosti, neboť její určení významně ovlivňuje diskvalifikační proces, který se v rovině trestní a civilní značně liší. Na základě skutečnosti, že diskvalifikace chrání především veřejný zájem, sleduje individuální a generální prevenci, představuje ryze odpovědnostní vztah mezi delikventem a státem a vzniká na základě konstitutivního rozhodnutí orgánu veřejné moci, lze dojít k závěru, že diskvalifikace představuje sankci veřejnoprávní. Toto určení bude mít vliv na povahu diskvalifikačního řízení, neboť jak trestní, tak civilní řízení jsou založena na odlišných právních principech.

Diskvalifikace představuje jeden z nástrojů *corporate governance* a dopadá primárně na osoby s působností v oblasti obchodního vedení.

Významnou změnou, kterou přinesla tzv. velká novela (zákon č. 33/2020 Sb.), je zúžení osobní působnosti, neboť ust. § 63 ZOK již nehovoří o členech voleného orgánu, nýbrž o členech statutárního orgánu. V důsledku této skutečnosti již nebude možné diskvalifikovat např. členy dozorčí rady, jakožto kontrolní orgán, anebo prokuristu. V případě členů dozorčí rady však mám za to, že ačkoli těmto osobám nenáleží působnost v oblasti obchodního vedení, stále mohou významně ovlivnit chod obchodní korporace, neboť disponují zejména kontrolními pravomocemi – například přezkoumávají účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku, čímž kontrolují hospodárné řízení obchodní korporace. Postihnout členy dozorčí rady bude možné v případě, že na sebe atrahují působnost statutárního orgánu (a bude se tak jednat o faktického či stínového vedoucího), nicméně bude možné je vyloučit toliko pro porušení povinností, ke kterým jsou povinni členové statutárního orgánu, nikoli pro porušení povinnosti jakožto člena kontrolního orgánu – dozorčí rady. *De lege ferenda* tedy navrhuji za účelem zvýšení ochranné funkce diskvalifikace zahrnout do její osobní působnosti i členy kontrolního orgánu.

Pro účely diskvalifikace bude irelevantní, zda diskvalifikované osobě již funkce skončila, neboť vyloučit bude možné i bývalého člena statutárního orgánu, který byl ve funkci v době, kdy se takového porušivšího jednání dopustil. Zahrnutí těchto osob do působnosti diskvalifikace považuji za spravedlivé, neboť v opačném případě by hrozilo, že by takové osoby unikaly odpovědnosti předčasným ukončením funkce.

S ohledem na skutečnost, že členem statutárního orgánu může být taktéž právnická osoba, případná diskvalifikace bude dopadat jak na ně, tak na fyzické osoby, kteří tuto právnickou osobu zastupují (volba této fyzické osoby je však plně v kompetenci právnické osoby coby zvoleného člena statutárního orgánu obchodní korporace). Skutečnost, že diskvalifikace dopadá také na fyzické osoby jakožto zástupce právnické osoby – člena statutárního orgánu obchodní korporace, vyplývá jak z ust. § 69 odst. 1 ZOK, tak z ust. § 46 odst. 5 ZOK v účinném znění.

Diskvalifikovat bude dále možné na základě ust. § 69 odst. 2 i osoby v obdobném postavení. S ohledem na skutečnost, že tyto osoby nejsou zákonem nijak definované a jejich právní postavení je předmětem diskuze, radíme mezi ně dle doktríny likvidátora, jenž nabývá působnost statutárního orgánu obchodní korporace okamžikem svého povolání a stejně tak za řádný výkon funkce jako člen statutárního orgánu odpovídá, či opatrovníka obchodní korporace (nehledě na to, zda se jedná o opatrovníka kolizního dle ust. § 165 odst. 2 OZ anebo o opatrovníka jmenovaného pro nedostatečnou obsazenost statutárního orgánu dle ust. § 165 odst. 1 OZ). Nabízí se otázka, zda

se diskvalifikace dotýká i zákazu vykonávat činnosti osoby v obdobném postavení – tedy zda v případě vyloučení likvidátora či opatrovníka z výkonu funkce tyto osoby nemohou vykonávat jak funkci člena statutárního orgánu, tak funkci likvidátora či opatrovníka jakékoli jiné obchodní korporace. I přes skutečnost, že od výslovného zákazu být osobou v obdobném postavení zákonodárce po novele upustil, v souladu s důvodovou zprávou bude mít případné diskvalifikační rozhodnutí za následek zánik také těchto funkcí, neboť diskvalifikované osoby v obdobném postavení nebudou splňovat zákonné podmínky pro výkon funkce. K tomuto závěru jsem došla jak na základě argumentu *per analogiam* ust. § 155 odst. 1 OZ, tak na základě primárního účelu právní úpravy diskvalifikace, kterým je ochrana obchodní korporace před nežádoucím chováním osob, které se nacházejí v postavení správce cizích záležitostí.

S ohledem na postavení prokuristy jakožto zmocněnce obchodní korporace, který svou vůlí nepůsobí „dovnitř“, ale jedná toliko na základě pokynů statutárního orgánu obchodní korporace, jej nelze zahrnout mezi osoby nacházející se v obdobném postavení. Stejně tak nebude možné postihnout diskvalifikací vedoucí zaměstnance, na které statutární orgán delegoval část obchodního vedení, neboť konečná odpovědnost (stejně jako v případě prokuristy) leží na statutárním orgánu.

Významným přínosem, který dle mého názoru přinesla velká novela, bylo zavedení pojmu tzv. faktického vedoucího. Jak faktický, tak stínový vedoucí jsou pojmy pocházející z britské právní úpravy a jedná se o tzv. členy *de facto*. Faktickým vedoucím je osoba, která nebyla do funkce formálně zvolena, ale v postavení člena statutárního orgánu se fakticky nachází a také jako tento člen fakticky jedná, a to bez ohledu na vztah, který k obchodní korporaci má. Naopak tzv. stínovým vedoucím rozumíme osobu, která reálně o záležitostech spadajících do působnosti statutárního orgánu rozhoduje, členové těchto orgánů se jejími pokyny a instrukcemi fakticky řídí a jsou navyklí v souladu s nimi jednat. Z výše uvedeného plyne, že se jedná o osoby s významným vlivem na chod obchodní korporace, a proto je nutné je do okruhu odpovědných osob zahrnout, neboť v opačném případě by ochranná funkce diskvalifikace vymizela z důvodu možnosti úniku právní odpovědnosti výkonem funkce toliko *de facto* a nikoli *de iure*. I na takové osoby tak bude na základě diskvalifikačního rozhodnutí dopadat zákaz výkonu funkce člena statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích, problémem však bude skutečnost, že český právní řád nedisponuje žádnými nástroji, kterými by mohl zamezit ve výkonu faktického vlivu těchto osob nad členy statutárního orgánu. Zůstává však možnost postihnout je alespoň zákonným ručením dle ust. § 65 ZOK za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy přes zákaz fakticky vykonávali činnost člena jejího statutárního orgánu.

Velká novela přinesla taktéž významnou změnu jedné ze dvou skutkových podstat upravených v ust. § 63 odst. 1 ZOK, na základě které bude možné diskvalifikovat osobu pro závažné či opakované porušení povinnosti při výkonu funkce. Již tak nebude zapotřebí kumulativního splnění obou podmínek. S ohledem na skutečnost, že nebude nutné vyčkávat na opakování závažného jednání, neboť i jedno jediné pochybení může obchodní korporaci způsobit nepříznivé následky, a i nezávažné porušení povinností, nicméně opakované může být pro ni ohrožující, spatřuji v novelizaci vhodné řešení pro zvýšení ochranné funkce diskvalifikace. Závažnost porušení povinnosti by však měla dosahovat takové intenzity, která je skutečně s to ohrozit důvěryhodnost obchodní korporace v očích veřejnosti a narušit podnikatelské prostředí, neboť primárním účelem diskvalifikace je právě ochrana před tímto nežádoucím následkem.

Novelizované znění zákona již nestanoví podmínku porušení povinnosti péče řádného hospodáře, ale hovoří o povinnostech „při výkonu funkce“. Těmi je třeba rozumět povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, ale taktéž i jiné související s výkonem funkce podle zvláštních právních předpisů a ty, ke kterým jsou povinni na základě smlouvy o výkonu funkce, zakladatelského právního jednání či uložené rozhodnutím orgánu obchodní korporace.

Vzhledem k této novelizaci soudím, že dochází ke zpřísnění právní úpravy, které shledávám jako opodstatněné s ohledem na výchovnou funkci diskvalifikace, neboť příslušná sankce nastupuje ihned po porušení povinnosti, aniž by bylo nutné vyčkávat dalšího pochybení. Toliko bezprostředním zásahem může dojít k účelné ochraně obchodní korporace před nezodpovědným jednáním jejích správců.

Při rozhodování o diskvalifikaci osoby se taktéž uplatní podmínka přiměřenosti, která stanoví, že by sankce měla být proporcionální k významu a závažnosti pochybení člena statutárního orgánu. Byť ta není explicitně vyslovena v zákoně a plyne toliko z odborné literatury a judikatury Ústavního soudu, dle které se jedná o obecnou právní zásadu, která sice není v právních předpisech výslovně obsažena, ale bezesbytku se uplatní v evropském právní kultuře, je nutné ji do zákonných podmínek zahrnout. Dále je možné argumentovat i tím, že neúměrnost diskvalifikačního opatření údajnému pochybení by znamenala intenzivní zásah do esenciální podstaty práva na svobodný výkon povolání a zkracovala by diskvalifikovanou osobu nad míru větší, než je nezbytně nutné.

Je zřejmé, že se jedná se o velice přísnou sankci zamezující vykonávat činnost jako povolání, na druhou stranu je třeba uznat, že toliko citelným opatřením může dojít k efektivní ochraně obchodních korporací a zachování integrity podnikatelského prostředí.

Pro naplnění co nejvyšší míry ochranné funkce institutu diskvalifikace je dle mého názoru zapotřebí zavedení příslušné evidence, která by umožňovala vykonávat efektivnější kontrolu nad tím, u koho existuje překážka výkonu funkce, a tím pádem i vyšší riziko, že při správě záležitostí obchodní korporace opětovně selže.

Novela č. 416/2022 Sb. přinesla dle mého názoru významný přínos pro naplnění ochranné funkce diskvalifikace v tom ohledu, že zavedla evidenci, která by identifikovala osoby, které byly v důsledky selhání při správě obchodních korporací ze své funkce vyloučeny. Je třeba zohlednit i okolnost, že je tímto systémem zaručena i výměna informací mezi členskými státy Evropské unie a státy tvořící Evropský hospodářský prostor, čímž významně přispívá k ochraně všech obchodních korporací tvořících vnitřní trh.

Tuto evidenci zákonodárce zřídil jako neveřejnou s ohledem na zapisované údaje. Přístup do ní budou mít toliko vybrané subjekty pro účely soudního řízení a výkonu notářské činnosti, tedy ve věcech zápisu do veřejného rejstříku, ale také obecně pro účely soudního řízení (kupříkladu ve věcech řízení o náhradě škody). S ohledem na možnost obchodní korporace rychleji a pružněji reagovat na nežádoucí situace docházím k závěru, že by bylo efektivnější zavést evidenci jako veřejnou. Současně za účelem zajištění vyšší míry ochranné funkce diskvalifikace vidím potřebu evidovat také osoby, k jejichž diskvalifikaci došlo ještě před zavedením evidence vyloučených osob, avšak jejich zákaz výkonu funkce stále trvá.

Evidence by tak měla být vysokým přínosem pro obchodní korporace, které mají zájem na tom, aby byly jejich záležitosti spravovány spolehlivě a odpovědně. Současně může mít pozitivní následky i pro věřitele obchodní korporace, neboť i ti mají zájem na tom, aby byla obchodní korporace spravovaná řádně a nedošlo tak k ohrožení dobytosti jejich pohledávek. Mám za to, že v případě absence takové evidence by zcela vymizel přehled o osobách, které spravují cizí záležitosti nezodpovědně, a mohlo by tak docházet k situacím, kdy se diskvalifikované osoby opětovně ujmou funkce a při správě obchodních korporací selžou a ohroží trh.

Na základě výše uvedeného dospívám k závěru, že je diskvalifikace v aktuálně platné podobě vhodným opatřením na ochranu obchodní korporace, neboť zamezuje vykonávat činnosti osobám, které zneužívají výsady omezené odpovědnosti. S ohledem na novou podobu bude zapotřebí vyčkat na její praktické dopady, nicméně po vzoru efektivní britské právní úpravy lze její příznivé následky očekávat.

Seznam zkratk

CDDA 1986	Company Directors Disqualification Act 1986
AktG	Aktiengesetz
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o podnikání na kapitálovém trhu	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

Použitá literatura

Monografie a komentáře

ŠTENGLOVÁ, I. – HAVEL, B. – CILEČEK, F. – KUHN, P. – ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020.

LASÁK, J. – DĚDIČ, J. – POKORNÁ, J. – ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2021.

MCCORMACK, G. – KEAY, A. – BROWN, S. *European Insolvency Law.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2017.

EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds.) *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé.* Praha: Wolters Kluwer, 2019.

GRIFFIN, S. *Company Law: Fundamental Principles. 3. vydání.* Harlow: Longman, 2000.

GERLOCH, A. *Teorie práva. 5. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer. 2015.

ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, I. - HAVEL, B. - CILEČEK, F. - KUHN, P. - ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013.

JOSKOVÁ, L. – PRAVDOVÁ, M. – DVOŘÍKOVÁ, E. *Nová společnost s ručením omezeným. Právo – účetnictví – daně. 4. vyd.* Praha: Grada, 2021.

Odborné články

HURYCHOVÁ, K. *Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. Obchodní právo. 2014, 23 (8), str. 324-331.*

MORAVEC, T. – VALENTA, P. The Comparison of Efficiency of Disqualification of Directors in New Czech Business Corporation Act and in the Legal System of England. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2015, 63, 5.

ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5., č. 6, str. 169-171.

ŠTENGLOVÁ, I. Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce. *Obchodněprávní revue*. 2016, 4.

EICHLEROVÁ, K. Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Habilitační přednáška. *Právník*. 2022, 7, str. 697-703

PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*, 2012, 10, str. 24-27.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2020 Sb.

Search for disqualified company directors. [online]. [cit. 4. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/search-the-register-of-disqualified-company-directors>

Judikatura

Re Blackspur Group plc. 1998. 1 WLR 422

Gemma Ltd. v Davies [2008] All ER (D) 216 (Mar)

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. května 2021, sp. zn. 14 Cmo 38/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. února 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. září 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. listopadu 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. března 2017, sp. zn. 29 Cdo 4095/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. dubna 2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. 27 Cdo 62/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. října 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. září 2019 sp. zn. 27 Cdo 844/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. září 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. září 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. července 2021, sp. zn. 8 Cmo 48/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. února 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018

Nález ÚS ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03

Resumé

Diplomová práce se zabývá diskvalifikací člena voleného orgánu a jiných osob v důsledku porušení povinnosti při výkonu funkce. Cílem této práce je zjistit, zda je aktuální podoba diskvalifikace efektivním prostředkem ochrany obchodní korporace, jakož i navrhnout případné alternativy, kterými by se podařilo sledovaného cíle dosáhnout lépe. Práce je členěná do úvodu, čtyř hlavních částí a závěru.

První kapitola je obecnější povahy, neboť se zabývá účelem institutu diskvalifikace. Současně klade důraz na inspirační zdroj české právní úpravy – tzv. *Company Directors Disqualification Act 1986* upravující diskvalifikaci ředitelů ve Velké Británii – a pojednává o povaze odpovědnosti za porušení povinnosti při výkonu funkce z důvodu jejího vlivu na následné diskvalifikační řízení.

Obsahem druhé kapitoly je stanovení okruhu osob, které lze z výkonu funkce diskvalifikovat. Zaměřuje se na zúžení osobní působnosti, kterou přinesla novela – zákon č. 33/2020 Sb., problematiku osob v obdobném postavení a důsledků pro ně plynoucích, jakož i faktického vedoucího s ohledem na jeho zvláštní postavení.

Zákonné podmínky nezbytné k rozhodnutí o diskvalifikaci jsou předmětem třetí kapitoly, a to zejména s ohledem na legislativní změny, v důsledku kterých již není třeba jak opakované, tak současně závažné porušení povinnosti. Současně tato kapitola pojednává o přiměřenosti sankce závažnosti pochybení a neopomíjí ani diskreční pravomoc soudu při stanovení délky zákazu výkonu funkce, která s principem přiměřenosti úzce souvisí.

Za účelem zajištění vyšší míry ochranné funkce tohoto institutu je nezbytné zabývat se diskvalifikačním rejstříkem, který byl do českého právního řádu zaveden zákonem č. 416/2022 Sb. Z tohoto titulu se pátá kapitola věnuje evidenci vyloučených osob, která problematiku ochranné funkce diskvalifikace uzavírá.

Abstract

This diploma thesis deals with the disqualification of members of governing bodies (and other persons) as consequence of their breach of duty. The aim of the thesis is to determine whether the current form of disqualification is an effective mean of protection of business corporation, as well as to propose possible alternatives that would better achieve the objective. The thesis is divided into an introduction, four main parts and a conclusion.

The first chapter is more general as it deals with the purpose of the institute of disqualification. At the same time, it emphasises the source of inspiration for the Czech legislation – *Company Directors Disqualification Act 1986* governing the disqualification of directors in the UK – and discusses the liability for breach of duty because of its impact on the subsequent disqualification proceedings.

The content of the second chapter is to determine the range of persons who may be disqualified from holding office. It focuses on the narrowing of the personal scope introduced by the amendment to Act No. 33/2020, the issue of persons in a similar position and the consequences for them, as well as the *de facto* directors with regard to their special status.

The legal conditions necessary for a disqualification order are the subject of third chapter, particularly in light of legislative changes that no longer require both persistent and serious breaches. At the same time, this chapter discusses the proportionality of the sanction to the seriousness of the misconduct and does not omit the discretionary powers of the court in determining the length of the disqualification, which is closely related to the principle of proportionality.

In order to ensure higher degree of the protective function of this institute it is necessary to deal with the register of disqualification, which was introduced into the Czech legal system by Act No. 416/2022. For this reason, the fifth chapter is devoted to the register of excluded persons, which concludes the issue of the protective function of disqualification.

Klíčová slova

Diskvalifikace

Podmínky vyloučení

Diskvalifikační rejstřík

Key words

Disqualification

Conditions of the disqualification

Register of disqualifications

Název práce v angličtině

Disqualification of members of governing bodies (and other persons) as consequence of their breach of duty